

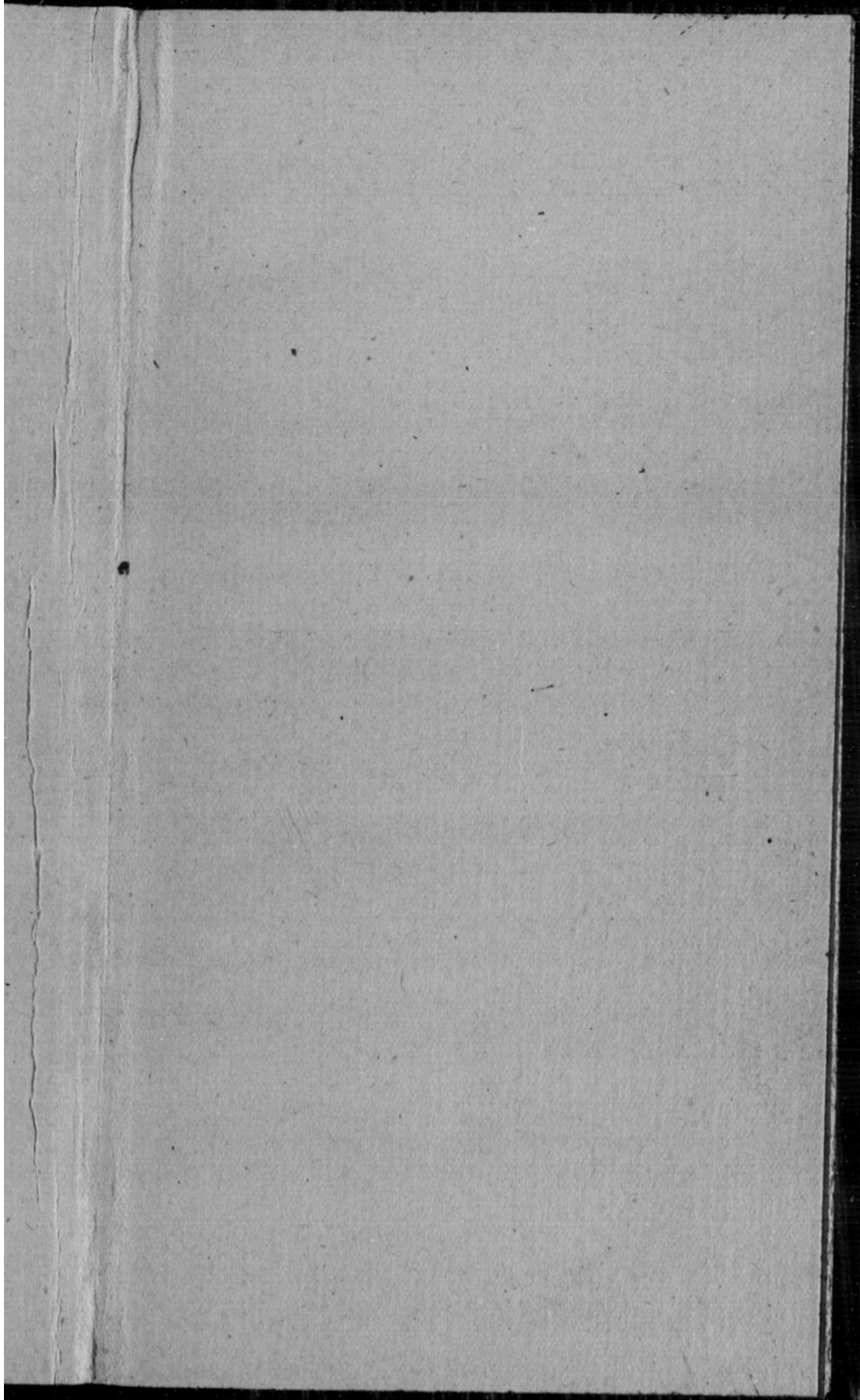
Universitäts- und Landesbibliothek Bonn

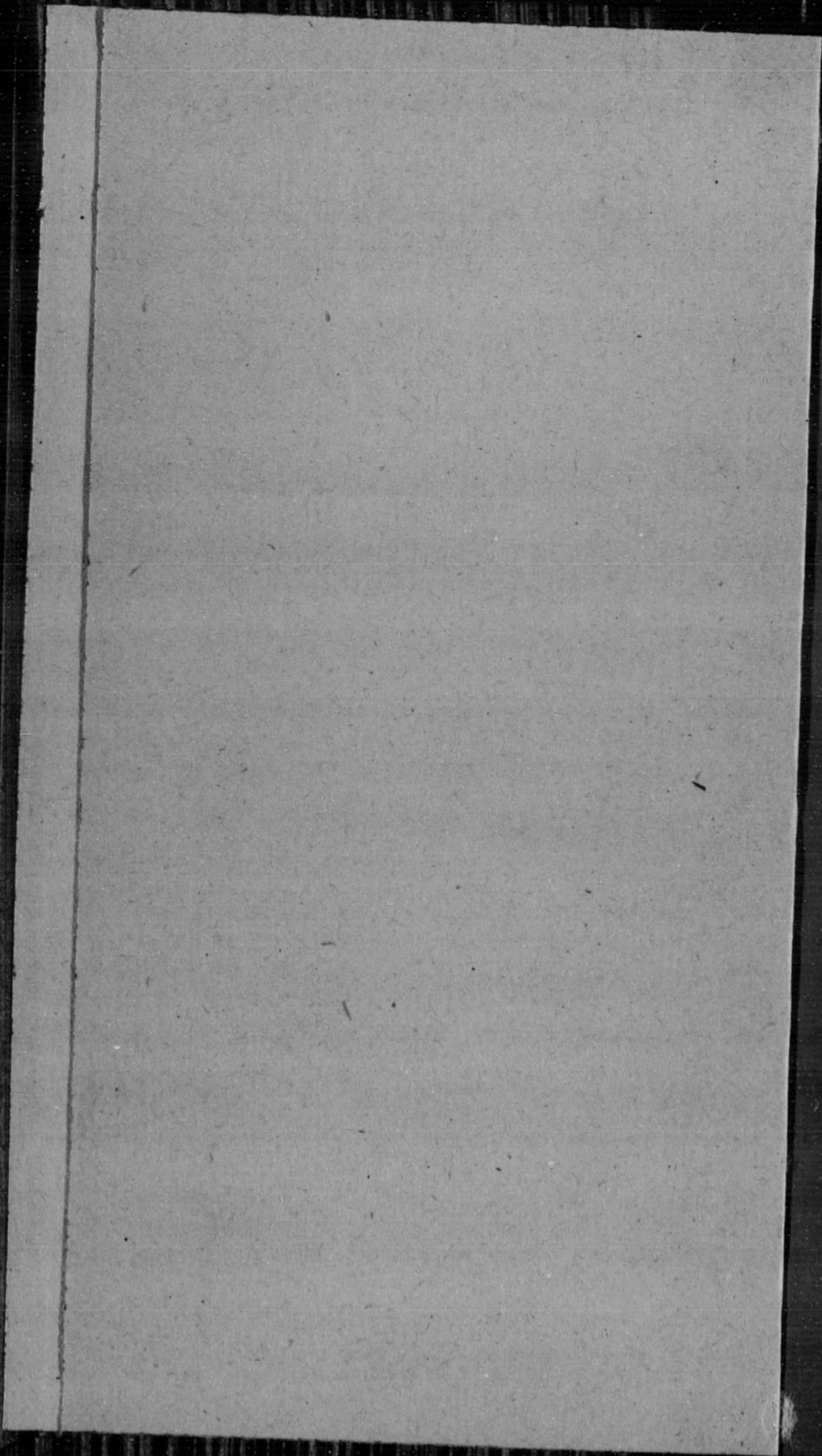
Patosxanik' Mxt'aray K'ohanayi Skeiac'ioy

Yerusagêm, 1860

urn:nbn:de:hbz:5:1-57828

Goussen 3053

ՊԵՏԵՄԲԵՐ

ՄԻՒԹԱՐԱՅ ՔԱՀԱՆԱՅԻ

ՍԿԵՒՌԱՅԻՈՅ

ՅԱՂԱԳՍ ՀԱՄԱՊԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ

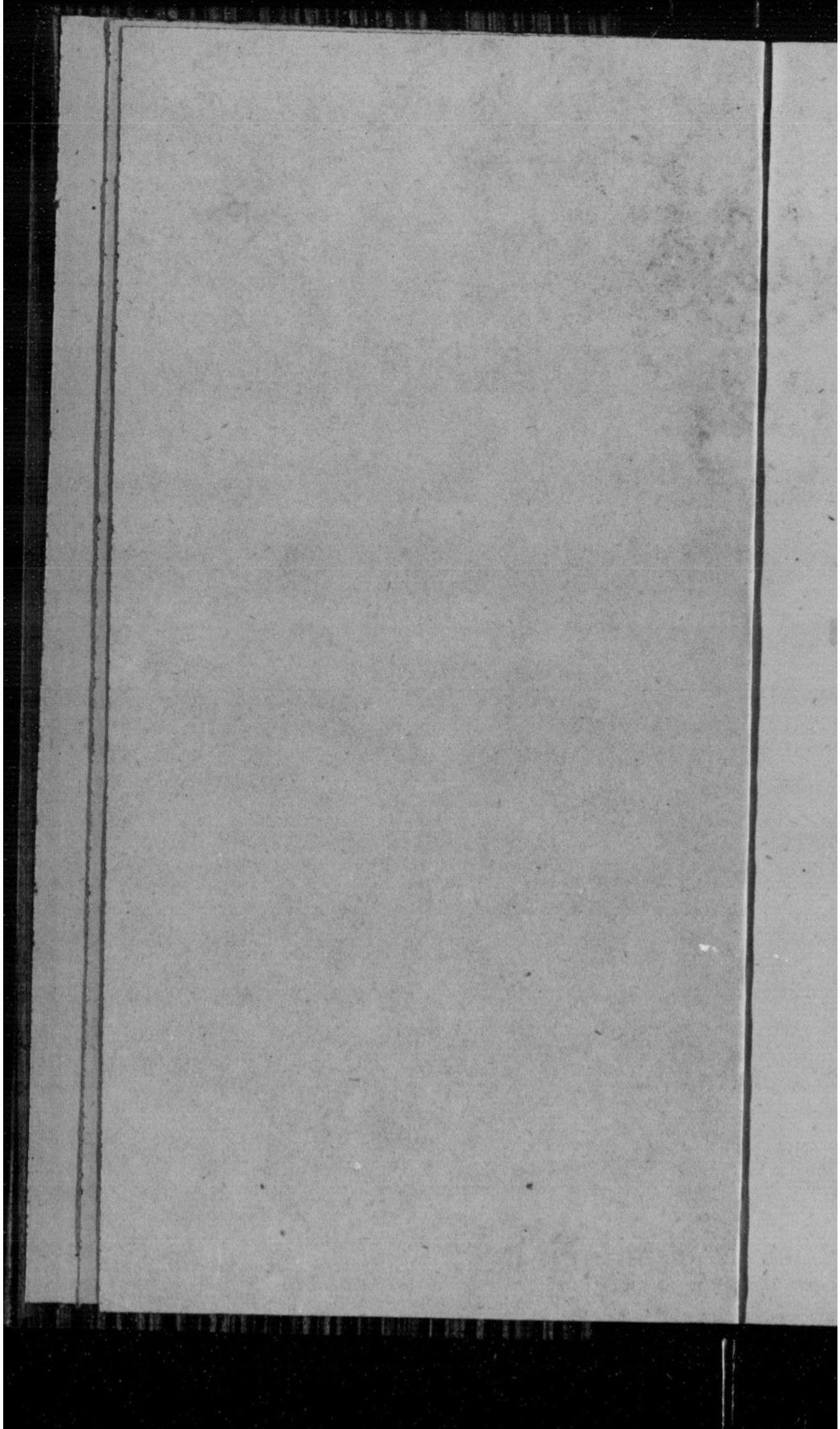
ԵՐԿՈՏԱՍԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՅ

ՅԵՐՈՒՍԵՂԻՄ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՅ ՅԱԿՈՎՐԵԱՆՅ

Ռ Յ Թ

90.511.11.11.11
11.11.11.11.11
11.11.11.11.11

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.

ՊԱՏԱՍԽԱՆԻՔ
ՄԻՒԹՆԸՆՅ ԻՆՉՆԸՆԵՅԻ
ՍԿԵՒԻԱՑԻՈՅ

OFFICE OF THE
ATTORNEY GENERAL
WASHINGTON, D.C.

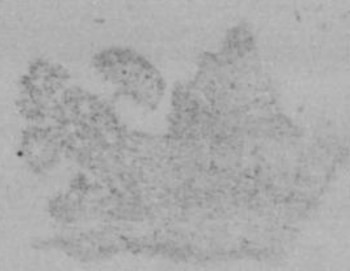
UNITED STATES DEPARTMENT OF JUSTICE
OFFICE OF THE ATTORNEY GENERAL

UNITED STATES DEPARTMENT OF JUSTICE
OFFICE OF THE ATTORNEY GENERAL
WASHINGTON, D.C.

UNITED STATES DEPARTMENT OF JUSTICE
OFFICE OF THE ATTORNEY GENERAL
WASHINGTON, D.C.

UNITED STATES DEPARTMENT OF JUSTICE
OFFICE OF THE ATTORNEY GENERAL
WASHINGTON, D.C.

UNITED STATES DEPARTMENT OF JUSTICE

UNITED STATES DEPARTMENT OF JUSTICE

UNITED STATES DEPARTMENT OF JUSTICE
OFFICE OF THE ATTORNEY GENERAL

WASHINGTON, D.C.

BU

S. S

bt

bt

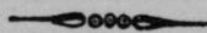
bt

S. S

S

Պ Ա Տ Ա Ս Խ Ա Ն Ի Ք
Մ Ի Ի Թ Ա Ր Ը Յ Բ Ը Հ Ը Ն Ը Յ Ի
Ս Կ Ե Ի Ռ Ա Ց Ի Ո Ց

Յ Ա Ղ Ա Գ Ս Հ Ա Մ Ա Պ Ա Տ Ո Ւ Ռ Ի Թ Ե Ա Ն
Ե Ր Կ Ո Տ Ա Ս Ա Ն Ա Ռ Ա Ք Ե Լ Ո Ց

Ի Հ Ա Յ Ր Ա Պ Ե Տ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

Տ . Տ . Մ Ա Տ Թ Է Ո Մ Ի Վ Ե Հ Ա Փ Ա Ռ Ս Ր Բ Ա Ջ Ն Ա Գ Ո Յ Ն
Կ Ա Թ Ո Ւ Ղ Ի Կ Ո Մ Ի Ա Մ Ե Ն Ա Յ Ն Հ Ա Ց Ո Ց

Ե Ի Ի Պ Ա Տ Ր Ի Ա Ր Բ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ս Ր Բ Ո Ց Ա Թ Ո Ռ Ո Ց Ս
Ե Ր Ո Ւ Ս Ա Ղ Է Մ Ի Տ . Տ . Յ Ո Վ Հ Ա Ն Ն Ո Ւ Ս Ր Բ Ա Ջ Ա Ն
Ա Ր Ք Ե Պ Ի Ս Կ Ո Պ Ո Ս Ի

Ե Ի Ի Պ Ա Տ Ր Ի Ա Ր Բ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Կ Ո Ս Տ Ա Ն Դ Ն Ո Ւ Պ Օ Լ Ս Ո Ց
Տ . Տ . Գ Է Ո Ր Գ Ա Յ Ս Ր Բ Ա Ջ Ա Ն Ա Ր Ք Ե Պ Ի Ս Կ Ո Պ Ո Ս Ի

Տ Ի Պ Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ

Յ Ե Ր Ո Ւ Ս Ա Ղ Է Մ

Ի Տ Պ Ա Ր Ա Ն Ի Ս Ր Բ Ո Ց Յ Ա Կ Ո Վ Բ Ե Ա Ն Ց

1860

3053

Handwritten text at the top of the page, appearing to be a title or header in a cursive script.

Handwritten section header or title in the middle of the page.

Main body of handwritten text, consisting of several lines of cursive script.

Vertical column of text on the right side of the page, possibly a list or index, with words like 'սլաւ', 'լոյ', 'Սկե', 'ի լոյ', 'բան', 'նուս', 'կուց', 'զե չ', 'գէտ', 'առնե', 'նուս'.

ՔԵԿՈՒ ՑՈՒՄՆ

Օ ՀԱՏԸՆՏԻՐ պատասխանիս Համա-
պատուութեան երկոտասանից Առաքե-
լոց Մխիթարայ մեծիմաստ Քահանայի
Սկեւռացւոյ՝ քաղցր է մեզ առանձինն
'ի լոյս ընծայեալ ընձեռել յայս նուագ-
բանասիրաց Ազգիս . իբր ոչ եթէ ա-
նուս և անտեղեակք զմերայինս վար-
կուցեալ պարունակելոցն 'ի սմա, քան
զի չիք գլուխ յոյր վերայ աչք են՝ ան-
գէտ այսմ . այլ զի յայտ իմն կամեցեալ
առնել՝ եթէ որպէս զարդիս, նոյն և յոչ
նուազ ժամանակաց անտի էին և են,

որք զառաժան յայսպիսի կանխակալ կար-
 ծիս , զՊետրոս յերկուտասանից անախ
 դերագուռնի իմն հասուցեալ պատուոյ
 և փառաց առաւել քան զհանգիտաւ
 պատիւ աշակերտակիցսն : Առ որ եթէ
 մանր ինչ ոք միտ դիցէ առ ՚ի վերահա-
 սու լինել լիովին՝ բնաւ իսկ բաւ է յու-
 շի կապել զանսուտ բերանոյն զմատաղ
 տիրոցն զվճիւ , լինել իբր զմանուկ մի ան-
 մեղ ՚ի ժառանգութիւն խոստացելոցն
 բարեաց յաւիտենից . Մատթ . ԺԸ . 3 .
 Աչ զանխուլ ինչ է այս՝ որոց ՚ի խեղա-
 պատակս միտք են . թէ և ոչ դպցն զար-
 մանաց առ իթ , և ՚ի մեր իսկ աւուրց
 Հռովմէականն կրօնի նախանձայոյզ ար-
 բանեկաց առ այս կարի զակատումն .
 որք առ ՚ի կռիւ ստին գտանել բարձ-
 րայօն ընդ վզանացն՝ զամենայն գուռն
 դնեն մոգել կախարդել զուշ՝ և զոմանց
 իսկ զմերայնոց . թէպէտ և ոչ երբէք
 վերջացեալք յարժանաւորն պատասխա-

նւ յ
 ման
 և յ
 գոյի
 թու
 կան
 նակ
 շքոյ
 այլ
 պահ
 մօք
 սան
 թու
 էին
 ւաղ
 մանց
 զգայ
 ւուր
 նեաց
 նեալ
 կուն բ

կար-
մանի
ուոյ
նուս-
եթէ
սհա-
յու-
ուող
ան-
լոցն
3.
Լա-
ար-
ւրդ
ար-
մն.
րձ.
ուն
անց
էք
ա-

նուոյ և փաստաբանու թեանց ընդ ժա-
մանակս ժամանակս ՚ի մեր կուսէ: Որպէս
և յառաջակայս փոյթ տարեալ և մեր
գոյիւ չափ՝ աւելորդ յեղյեղուկս բանից
թուիցիմք առաջի արկանել առ ՚ի մեր-
կանալ զկէտ նպատակի մեր և զհեղե-
նակին. ոչ եթէ աղօտ ինչ արկանել ըզ-
չքով առաքելոյն Պետրոսի, քան ՚ի մէնջ.
այլ զի յոյր վերայ որպէս ՚ի ներկայումս
պահանջմունք և Պատասխանիք են, ա-
մօք յառաջ իբրու վեց հարիւր մետա-
սան յաւուրս Հեթմոյ Հայոց Արքայի, ՚ի
թուին Հայոց ՈՂԵ. նոյն պահանջմունք
էին և նոյն Պատասխանիք, և ոչ աղա-
ւաղ և խառնիխուռն բանիւ՝ որպէս ո-
մանց կարծեցաւ գոլ. և զոր յայժմուս
զգայ Ազգ. Հայոց՝ յայնմանէ և ՚ի հին ա-
ւուրս Քրիստոսակրօն կղերս Հայաստա-
նեաց սուրբ Եկեղեցւոյ չէ երբէք յետ-
նեալ, զանտեղի առաջարկս Հռովմէա-
կոն բաժնին կարի քաջ ծանուցեալ:

Արդ ընդ բարեշնորհ հեղինակին՝
որ առ ճշմարիտ հայրենասէր բարոյիցն
յօրինեալ զՊատասխանիս նուիրէր Հայ-
կազն Արքային, և մեք փութամբ բա-
նասիրաց մերոց տալ զայս յընթերցու-
մըն՝ յարդարախոհութիւն մտաց, և այս
խակ է կէտ նպատակի մեր:

Ա. Մ. Գ.

Մ
Յազար
ընդդէ
իշխան
Ի հրամ
Եր
Ս
ճնու
է լոյ
նորա
մըն
նուա
նին
կատա
ի կա
Առայ
էր յ
ձեւոց
Իս

ին
իցն
այ
աւ
ու
այս
Գ:

Պ Ա Տ Ա Ս Ի Ա Ն Ի Ք
Մ Ի Ի Թ Ա Ր Ք Ա Հ Ա Ն Ա Յ Ի
Ս Կ Ե Ի Ռ Ա Ց Ի Ո Յ

Յազարս համապատուութեան երկոտասանից Առաքելոց.
ընդդէմ այնոցիկ որք նուազ ասեն զՄետասանն ըստ
իշխանութեան քան զՊետրոս, և զՊատրիարքն յե՛ծ գոյ
ասեն քան զԿաթոլիկոս:
Ի հրամանէ Թագաւորին Հայոց Հեթմոյ և ՚ի յորդոր
մանէ Եպիսկոպոսին Կասդաղոնոյ Յակոբայ:

ԱՆՀԱՍԱՆԵԼԻ և անծանօթ ծոցոյ
ճնունդ միայնոյ Հօր Միածինն որդի, որ
է լոյս փառաց և նկարագիր էութեան
նորա, մարդասիրապէս եկեալ ՚ի լրու-
մքն մարգարէական տառիցն, և զմեր
նուաստութիւնս ընդ իւրոյ ծայրագու-
նին միացուցեալ Աստուածութեան, և
կատարեալ զբոլոր Տնօրէնութիւնն, մերձ
՚ի կամաւոր չարչարանան սրատուէր տայր
Առաքելոցն վասն ելիցն՝ որ կատարելոց
էր յերուսաղէմ, և յազագս հանդեր-
ձելոցն նոցա:

Իսկ զԾայրագոյնն և զառիթն իսկա

պէս սիրոյն , զկատարեալ պարգևն ինք-
նադիմութար ընձեռէր աշակերտացն՝ ա-
սելով « Օ խաղաղութիւն զիմ տամ ձեզ ,
և զխաղաղութիւն զիմ թողում ձեզ » :
Եւ զանազանեալ բացորոշէ ՚ի ստորնայ-
նոցս խաղաղութենէ , զի մի պատրեալ
՚ի վայր քարշիցիմք ՚ի հոմանունն , որ ոչ
ունի ըստ իրացն հասարակութիւն , այլ
ըստ անուանն միայն զնոյնութիւն , հրա-
մայէ . « Այ որպէս աշխարհս տայ՝ տամ
ես ձեզ » . որպէս զի վերամբարձս առ-
նիցէ զմիտս մեր՝ ձգելով առ ինքն ՚ի
բարձրն կոյս՝ յամենայն հետեակ նը-
ւաստութենէ : Ըստ որոց որք ընկալան
և զհետ ընթացան առանց շեղելոյ և
յետս դառնալոյ , անաշխարհիկս կոչեաց
զնոսա՝ ասելով . « Դուք չէք յաշխարհէ
աստի » . և Պօղոս զնոյն ինքն զՔրիստոս
ասէ թէ « Ե խաղաղութիւն մեր , որ ա-
րար զերկոսեանն մի , և զմիջնորմն ցան-
կոյն քակեաց՝ զթշնամութիւնն ՚ի մար-
մնի իւրում » այսինքն զբարձրայօնու-
թիւն , որ անջրպետէ զընդունողս նորա
Ստուծոյ . վասն որոյ և այլուր յայտնի
ցուցանէ՝ թէ « Օ խորհուրդս քակեմք ,
և զամենայն բարձրութիւն հպարտա-
ցեալ ՚ի վերայ գիտութեանն Ստուծոյ ,

Եւ գերեմք զամենայն միտս 'ի հնազան-
դութիւն Քրիստոսի » : Տեսանէս թէ
որպէս 'ի բաց մերժեն զամբարհաւա-
ճութիւն 'ի տէրունեանն հօտէ , զի
մի ոք ինքնասիրութեամբ շուք եղեալ
կամացն՝ անձին իւրում որսասցէ փա-
ռըս . որպէս և այժմ յողովս տեսանեմք
հակառակութիւն յեկեղեցիս՝ սակս գա-
հասիրութեան , կրօսեր վարկանելով
զհամափառսն ինքեանց զառաքելական
աթոռսն , յաղազս մարմնական ճոխու-
թեամբ մայրաքաղաքացն , մանաւանդ
զաթոռն Հայոց հայրապետութեան : Եւ
հիացումն ոչ սակաւ տիրէ իշխանակա-
նիս մասին՝ որ յիս . եթէ որք զայսբան
աւետարանութիւն խաղաղութեան ըն-
կալեալք 'ի Քրիստոսէ , որ և Քրիստոս
սիւն խօսէր՝ թէ ընդէր լծակուիւք լի-
նիմք 'ի վերայ ճշմարտութեան , ընդ-
փայր հարկանելով զսահմանն՝ զոր Աստ-
ուած եղ՝ և ոչ մարդ :

Որպէս և պատմէ Աւետարանագիրն
թէ կոչեաց առ ինքն զաշակերտսն և ըն-
տրեաց 'ի նոցանէ երկոտասանս , անուա-
նեաց և ետ ասէ նոցա զնոյն իշխանու-
թիւն , և ոչ եղ 'ի նոսա զանազանու-
թիւն նախագահութեան ըստ մերոց

կարծեաց, իսկ յորժամ կրեաց ՚ի նոսա
այսպիսի կիրք որպէս մարդիկ ելով և
դեռ ևս ոչ ժամանեալք ՚ի կատարելու-
թիւն, ասէ ցնոսա Տէր՝ «Ոչ է այդպէս
՚ի միջի ձերում, որպէս որ ՚ի հեթանոսս
իշխանքն, այլ որ կամիցի ՚ի ձէնջ մեծ լը-
նել՝ եղիցի ամենեցուն յետին» : Եւ նո-
ցա զայս որպէս սահման յաւիտենական
յանձն առեալ առանց երկբայութեան,
և արդեամբ կատարեալ զպատուէրն,
ամենայն ուրեք զկրտսերութիւն ողջու-
նէին, որպէս Պետրոս առաքեալն ոչ վեր-
ջանայր կոչել զինքն երէց, ըստ խանար-
հագոյն աստիճանին, և զորս ըստ նոցայն
հաւատար իւր ասելով «Օ երիցունս այ-
սուհեակ աղաչեմ իբրև զերիցակիցս» :
Եւ Պողոս՝ որ բազումս վաստակեցաւ
վասն առաւելութեան շնորհացն որ ՚ի
նմա, տրուպ կոչէ զինքն համակարգիցն
և գլուխ մեղաւորաց, և Մատթէոս յետ
բարձրագոյն պատուոյն ընդունելոյ, ոչ
անարժան վարկանի կոչել զինքն մաք-
սաւոր, և զնոյն մեզ աւանդեցին խրա-
տելով ՚ի պատիւ զմիմեամբք ելանել,
և զի՛ է երկայնել զիւրաքանչիւրցն զի-
ջանելն : Իսկ մեր զանց արարեալ զնոցին
հետոցն՝ այլ իմն շաւիղ նորոգ հետազօ-

տե
ւա
նե
որ
միս
իբր
րին
ղեց
խան
տար
զոր
մատ
հրա
բժշ
յան
նիւ
տակ
և ըն
ճելո
վար
վեր
կեցե
ինձե
կանջ
րան
և զ
խրս

տեցաք զարտուղի ընթանալով՝ անհա-
ւասարութիւն 'ի հաւասարսն մուծա-
նելով և առաւելութի իշխանութեան,
որ ոչ ունին գերազանցութիւն 'ի վերայ
միմեանց, զոմն գլուխ դնելով և զայլսն
իբրև անդամք և ստորանկեալք ընդ նո-
րին տէրութեամբ: Արպէս ասէ եկե-
ղեցին Հռովմայ՝ ընդ Պետրոսի լինել իշ-
խանութք զմետասանսն, և ըստ նոցին
սարասի զաթոռսն նոցա ընդ Հռովմայ.
զոր ոչ կարեն ցուցանել յառաքելական
մատեանցն, բայց եթէ զնախահինամաբար
հրամայեալն Տեառն առ Պետրոս՝ առ 'ի
բժշկութիւն մարդկորէն յանցմանն, և
յանձնապատան լինելոյն. զայն առեալ
նիւթ առ 'ի լրումն իւրեանց ախտին՝ ախ-
տակից համարելով և զսուրբն ինքեանց,
և ընդ մարմնաւոր նախագահութե կար-
ծելով և զհոգևորն և զԱստուածայինն՝
վարին տիրաբար 'ի վերայ մեր իբրու 'ի
վերայ հնազանդելոց, և ընդ նոքոք հար-
կեցելոց, զոր ոչ 'ի լրոյ ծանեայ, այլ ես
ինձէն եղեալ ականատեսս առնն՝ և ա-
կանջալուր 'ի նմանէ բանիցն աւետա-
րանականաց՝ որովք պարծինն մեծ գոլ,
և զնոյն ինքն յեօթն աւանդէն գլու-
խս. սակս որոյ յօրովս տրամաբանեցօք.

զորս վերստին բուռն հարցուք հանդերձ
 Աստուծով, զորս հարցեալ քննեցաք, և
 լուծցուք մի ըստ միով՝ ոչ մտայածին
 ինչ բանիւք և կամ ստայօդ ճարտատա
 նու թեամբ, այլ առաքելական և մար
 դարէական բանից վկայութեամբ, և զոր
 'ի Քրիստոսէ ընկալան հրաման իշխանու
 թեան: Այլ զայս ոչ առ 'ի բակտու մն պա
 սուոյ սրբոյն Պետրոսի, քաւ և մի լիցի
 այլ առ 'ի հաստատութիւն անախտութե
 նորա և գերազանցութեան աշխարհա
 կան կրից և նախանձու, և 'ի յայտ
 նութիւն նոյնութեան երկօտասանիցն
 իշխանութեան. որ պարզեցաւ նոցա
 'ի Տեառնէ ոչ 'ի վերայ միմեանց, այլ
 ըստ իւրօրբանչիւր վիճակացն նոցա. և
 զայս ևս ոչ տիրելով, այլ լինել օրինակ
 հօտին Աստուածայինսն. և տալ զանձն
 ընդ ամենեցուն 'ի նզովս, զի զամենեսին
 շահեցին 'ի Քրիստոս: Այլ նախ զժա
 մանակն դիցուք վերոյ գրեալ հանդիսին.
 զի մի անվաւեր և կարծեօք հանդիպե
 լոցն թուեցի. և ապա սկիզբն արաս
 ցուք հանդիպմանն մերոյ և տրամա
 բանութեանցն և ընդդիմադրութեան
 բանիցն նոցա.

Այլ եղև այս 'ի հայրապետութեանն

Հայ
 կրո
 Ար
 տիս
 յոր
 գր
 ըստ
 նայ
 լեզ
 թե
 ցւո
 ժրմ
 գևո
 կեց
 նայ
 ւով
 քէ
 առն
 ընծ
 սակ
 բով
 գամ
 զի 'ի
 նա և
 ինն
 իսկ

Հայոց կոստանդեայ քառասներորդ երկրորդ ամին . և ՚ի թագաւորութեան Արամեան տոհմիս Հեթմոյ , որոյ յոյժ ախորժ թուեցեալ առաջարկութիւնս՝ յորժամ լուաւ , և հրամայեաց մեզ գրով արձանացուցանել :

Եւն ՚ի կողմանցն յատալիոյ , ՚ի հայրապետէն Հռովմայ լիկալ ըստ ըստինացւոց բառբառոյ , որ թարգմանի ՚ի լեզուս մեր զԵսայան՝ բայց ներգործութեան նուիրակ , ՚ի յերկիրն Քալիլեացւոց ՚ի քաղաքն Պտղոմեանց , որ այժմ կոչի Աքաիա . որ իշխէր ըստ հոգևորին ամենայն ծովեղերեացն Փիւնիկեցւոց մինչ ՚ի մեծն Անտիօք , և ամենայն Պաղեստինի , որ ընդ Հռովմայեցւոյք . և ըստ այնց հնազանդելոց առաքէ և առ Հայրապետն մեր ՚ի բանից լուառնելով , որպէս զի ըստ նոցին և նա ընծայաբեր լիցի : Իսկ Հայրապետն մեր ստեղաւ ինչ հոգ տարեալ այնմ , ապա հըրովարտակաւ յուշառնէ ՚ի ձեռն պատգամաւորաց՝ զօրս առ այլս առաքեալ , զի ՚ի յանցին և այնր փոյթ տարցին . իսկ նա և ոչ գնոսա ետես , որպէս ախորժէինն՝ և զայրացեալ ցասմամբ դարձան : Իսկ ՚ի նոյն աւուրս Օչին եղբայր թա

գաւորին մերոյ , թագաւորական հրա-
 մանաւ գնաց հրեշտակու թեամբ 'ի քա-
 ղաքն Աբախա՝ առ Աիկաթն և իշխանսն ,
 և յետ պատահերչն միմեանց՝ Աիկաթն
 յոյժ մեղադրել էր Վաթուղիկոսին մե-
 րոյ՝ որպէս տմարդոյ , զի եթէ ոչ ասէ ,
 վասն օտարսիրու թեան և հիւրընկալու-
 թեան , սակայն վասն բնական հարկին
 զոր ունի 'ի Հռովմայ եկեղեցւոյն՝ պարտ
 էր տեսանել զմեզ : Այլ նա իբրև եկեալ
 առ թագաւորն մեր պատմեալ զամե-
 նայն և առաւել ևս , և նորա՝ ըստ
 բնական բարուց Ազգիս մերոյ զայլս
 բարձրացուցանողաց և զինքեանս նը-
 լաստացուցանողաց՝ իրաւունս յոյժ
 վարկուցեալ զըստգտանսն , և իսկոյն
 յուշ առնեն Հայրապետին մերոյ , և ա-
 սեն՝ զի պատրաստեացէ այր հանդերձ
 նամակաւ , կամ հրովարտակ հանդերձ
 քննուցիւք ընդ իւրոյ հրեշտակացն զի
 երթիցէ . և նա անյապաղ յանձն ա-
 ռեալ զպատուէր՝ պատշաճ համարելով
 և նա զբանն . և իբր դատեցան՝ որք մեր
 ձակայքն էին՝ առարքել զոր , իրաւունս
 համարեցան զիմ նուաստու թիւնս : Այլ
 հրամայեաց Վաթուղիկոսն ինձ գնալ և
 իմ թէպէտ և տկար գորով և անպատ-

ըստ
 թագ
 վաս
 նու
 տար
 հակ
 բազ
 զիւ
 ամու
 ներ
 զեպ
 գտե
 հան
 մեր
 ետու
 իցու
 նոյս
 յոյոյ
 բաժ
 զպս
 փարս
 գրն
 գորոյ
 տեպ
 սանե
 նէր

հրա-
քա-
նան,
սխն
մե-
սակ,
զու-
րկին
արտ
եալ
ամե-
լատ
լայլ
նը-
յոյժ
կրն
և ա-
երձ
երձ
զի
ա-
ելով
մեք-
ուես
Եւ
ը՛ և
ատ-

րատտ 'ի բան, տակոյն յանձն առի զըն-
թացսն . միայն զայս ետու պատուէր
վասն գրեւոցն՝ զի հնազանդութեան ա-
նուն բնաւ մի յիշեացի, զի արք ճար-
տասանք են և որսորդք բանի, բայց ըւ-
հակառակն էին գրեալ:
Եւ զի ձմեռնային էր ժամանակն՝ 'ի
բաղում աւուրս ծանրանաւ եալք, հա-
զիւ հասաք մերձ 'ի յելն Գեկտեմբերի
ամսոյ 'ի քաղաքն Ա. քայիա՝ ընդ մեզ ու-
նելով հրումանաւ Կաթուղիկոսին մերոյ
զԵպիսկոպոսն Երուսաղէմի զմերասեռ
գտեալ 'ի Տրայիանուսոյիս : Եւ իբրև
հանդերձեցան հրեշտակք թագաւորին
մերոյ յանդիման լինել Ա. իկաթին, և մեզ
ետուն պատուէր՝ զի և մեք պատրաստ
լիցուք զկնի նոցա մտանել . և մտեալ
նոցա և ասացեալ զպատուէրն, և մեք
յոլով ժամս հացեալ առ դուրս մինչ տա-
րածամեալ օրն . և զյամեցուցանելոյն
զպատուճառն յերկուց իմն կարճեցաք
փաստից, թէպէտ և ոչ իմացաք զստոյ-
գրն . կամ վասն բարձրայօնութե նազ
գորով, և կամ խորհուրդ առնելով եթէ
տեսցուք՝ եթէ ոչ, և կամ թէ յետ տե-
սանելոյն զինչ ասացուք, զի անդ ու-
նէր զդժնեայ ճարտասանսն՝ որ կային

յայտկոյս ծովու , յորոց մին էր Եպիս-
կոպոսն Ախարոսի :

Հրամայեցին ապա և մեզ մտանել
դեռ ևս անդ գոլով և հրեշտակքն մեր .
և իբր մատուցաք զմատեանն և զընծայ-
սըն՝ զոր 'ի Աթուղիկոսէ , առեալ զմա-
տեանն ետ ցԵպիսկոպոսն մեր՝ և ասե-
րնդ հեգն , դու ընթերցիր զայդ . և հը-
րաման առեալ՝ սկսաւ զպատուէք Հայ-
րապետին մերոյ , և իբր փոքր մի ասա-
ցաք՝ ոչ ետ թոյլ աւարտել . այլ ինքն
սկսաւ զայրացեալ՝ ասէ , առէք և զտե-
րեալ իրդ . զի ես ոչ եթէ վասն մար-
մնաւոր շահից և ընչից խնդրէի զդաշն
Աթուղիկոսին Հայոց , այլ վասն հոգե-
ւոր կարգի և օրինաց . զի մի խրամա-
տեալ օգտեսցի ցանկն հայրենի , և շոր-
թեալ անդամքն 'ի գլխոյն՝ յապականուի
մատնեսցին , որպէս թէ այլ առաքելական
Աթուքն յեկեղեցւոյն Հռովմայն . զոր
Տէր հաստատեաց և ոչ մարդ . որպէս
ասէ առաքեալն Պօղոս՝ թէ « Հիմն այլ
ոք ոչ կարէ դնել քան զեդեալն՝ որ է
Յիսուս Քրիստոս » : Եւ վասն այսորիկ
խնայելով 'ի ձեզ՝ խնդրէաք , զի եկեալ
յօդեսցի 'ի գլուխն եկեղեցւոյ :

Եւ թէ յազագս յոյժ ծերու թեանն՝

զի Լ
գալ
կան
հար
զի Լ
միոյ
նու
ոչ կ
լու
փոք
րին
զի Լ
և ոչ
'ի դ
որպ
կող
դժո
նա
զգա
իմ ,
զաչ
Լ
մեր
յոյժ
ուր
այսպ
նամ

պիս-
նեւ
մեր
ճայ-
զմա-
ասէ
հը-
հայ-
աս-
ինքն
ըն-
հար-
ւան
գե-
մա-
չոր-
ուի
կան
զոր
պէս
այլ
րէ
րիկ
ալ
նն

զի լուեալ իսկ է մեր, ոչ կարէր անձամբ
գալ որպէս ողորմելով ասեմ, ընդէր ոչ
կանուի առաքեաց զոր. և եթէ յաղագս
հարկի բերմանցն և գղեկին էր յամեն
զի լուաւ 'ի մէնջ, զոր բերեր թերուծի
միոյ առն պակասու թիւն, և այժմ զի՛նչ
նուաղեաց. և այլ յոլովս խօսեցաւ՝ զոր
ոչ կարեմ ընդ գրով արկանել, և մեք
լուռ և եթ կայաք: Եւ 'ի հանդարտելն
փոքր մի՛ ասէ ցիս գեսպան թագաւո-
րին մերոյ թովմասն, արի աղաչեա՛ կրկին
զի՛ առցէ զընծայսդ. և իմ աղաչեալ յոյժ,
և ոչ առ. և ասցա յարուցեալ նոյն ինքն
'ի գիմաց թագաւորին մերոյ աղաչեաց,
որպէս 'ի գիմաց որդւոյ իւրոյ՝ զոր ինքն
կոչէր. լուեալ ասէ որդին քո՛ յոյժ
գժուարանայ եթէ ոչ առնուցուս. և
նա զնոյն պատճառեալ՝ եթէ ոչ վասն
զգալի իրաց ագահութեան էր խնդիրն
իմ, յորս ծաղը եղեալ յոյժ՝ յետոյ ա-
ղաչանօք խնդրեաց:

Եւ ասէ Լիկաթն կերիցուք հաց. և
մեր ոչ առեալ յանձն, ելեալ գնացաք
յոյժ տրամեալք ընդ արհամարհանս ա-
ռաքելական Աթոռոյն Հայոց. և ինձ
այսպէս թուի թէ՛ եղև այս 'ի նախախ-
նամութենէ Աստուծոյ, զի կամեր շար-

ժեղ զմեզ 'ի դիւտ խորհրդական և ար
 ժանաւոր երկուց բանիցս այսոցիկ՝ զորս
 հանդերձեալ եմք պատմել: Այլ յետ այ
 սորիկ իբրև տօն ընդմիջեցաւ, կոչէ և
 քաղցր ցուցանէ մեզ դէմս՝ և ասէ, 'ի
 բազում աւուրս կամ էր ինձ զըուցատ
 ըել ընդ քեզ. զի լուեալ է իմ վասն
 քո՝ զի այր բանիբուն ես դու յազգն
 քո, զի օգտէսք թերևս 'ի քէն. բայց
 հարկ տօնիցս ոչ ետ թոյլ մինչև ցայս,
 և այժմ՝ խօսեսցուք:

Այլ իմ պտտասխանի արարեալ առ
 այն՝ ասեմ, եթէ ոչ եմ որպէս կարծե
 սրդ. և որ ասացն ընդ քեզ, թերևս
 ոչ էր տեղեակ յետնու թեանս իմոյ. այլ
 քոյդ յերկուց պատճառաց՝ զոր ասեսդ,
 մի՛ ըստ իմաստասիրական բարուցդ ան
 յաչաղկոտութեան, և միւսն՝ ըստ աչա
 կերտութե ֆրկչին անարգամեծարու
 թեան, զոր ինձ էր ստել. զի յոյժ ախորժ
 էր ինձ գալն, սակս զի աչակերտեալ
 օգտէի, յորոց յոյժ էք հետեեալ Աս
 տուածաշունչ գրոց: Իայց որով արտա
 բերեցից բանս սրտիւ, զի տրտմութիւն
 ոչ սակաւ էր ինձ՝ զոր արարերն, զի ոչ
 ընկալար զընծայսն մեր, զի այն ոչ ա
 ռաւելու թիւն էր առ ձեզ, և ոչ նուա

զու
 նու
 նիւ
 ի
 ցու
 և ա
 սէ
 զոր
 Այ
 միկ
 ըրի
 ըստ
 ցին
 բաց
 Գա
 վոյն
 տրս
 աղգ
 ման
 խնդ
 ուաք
 բաղ
 վատ
 զի ե
 մաս
 1
 2

և ար- զու թիւն՝ առ որ առաքեացն, և ոչ բզ-
 զորս նամակն ընթերցար՝ եթէ վկայէի բա-
 տայն նիւք թէ ոչ, և զպատուէրն ոչ լուար :
 ցէ և Եւ ժպտեալ առ այն՝ ասէ, այն արաս-
 է, ՚ի ցուք՝ որպէս կամիս, միայն խօսեսցուք .
 ցատ և ասեմ, եղիցի ըստ բանի քում. և ա-
 վասն սէ՝ այր իմաստուն ես՝ որպէս ասացի, և
 ազգն զոր ինչ խնդրեմ, առնես պատասխանի :
 բայց Եւ էր ժողով առ նա մեծ յաւուր յայն-
 յայս, միև բաղաքապետն՝ որոյ անուն Չուփ-
 ընդ ար- ընդ խաղաղարար, և Մայիսար¹ Գանփ-
 րձե րձե և Բոսմանար² տանն հիւանդանո-
 երևս ցին, և ամենայն իշխանք ծովեղերեացոյ՝
 . այլ բաց ՚ի Բրեհիէն³, և բովանդակ Առ-
 ետ, փոյն թէ վասն մեր էր, և թէ յայլ պէ-
 ան առա : Եւ ասեմ, զիմքոյ կարացից ընդ
 աշա ազգի միոյ ողջոյն առնել պատասխանի,
 րու մանաւ անդ եթէ վասն եկեղեցւոյ է
 սորձ խնդիրն, և մի հայիր յայս՝ եթէ զի ա-
 եալ առաքեցայ այսր իբր զկատարեալ, զի
 Աս բազում անգամ լինի յարբունիս՝ զի
 տա վատացն պատահէ բարեբախտու թիւն.
 Ինն զի եկեղեցին Հայոց յոյժ է փարթամ ի-
 ՚ի ոչ մատանովք և վարժեցելովք Ատուա-
 աւ
 ւաւ

զու թիւն՝ առ որ առաքեացն, և ոչ բզ-
 նամակն ընթերցար՝ եթէ վկայէի բա-
 նիւք թէ ոչ, և զպատուէրն ոչ լուար :
 Եւ ժպտեալ առ այն՝ ասէ, այն արաս-
 ցուք՝ որպէս կամիս, միայն խօսեսցուք .
 և ասեմ, եղիցի ըստ բանի քում. և ա-
 վասն սէ՝ այր իմաստուն ես՝ որպէս ասացի, և
 զոր ինչ խնդրեմ, առնես պատասխանի :
 Եւ էր ժողով առ նա մեծ յաւուր յայն-
 միև բաղաքապետն՝ որոյ անուն Չուփ-
 ընդ խաղաղարար, և Մայիսար¹ Գանփ-
 րձե և Բոսմանար² տանն հիւանդանո-
 ցին, և ամենայն իշխանք ծովեղերեացոյ՝
 բաց ՚ի Բրեհիէն³, և բովանդակ Առ-
 ետ, փոյն թէ վասն մեր էր, և թէ յայլ պէ-
 առա : Եւ ասեմ, զիմքոյ կարացից ընդ
 աշա ազգի միոյ ողջոյն առնել պատասխանի,
 մանաւ անդ եթէ վասն եկեղեցւոյ է
 խնդիրն, և մի հայիր յայս՝ եթէ զի ա-
 առաքեցայ այսր իբր զկատարեալ, զի
 բազում անգամ լինի յարբունիս՝ զի
 վատացն պատահէ բարեբախտու թիւն.
 զի եկեղեցին Հայոց յոյժ է փարթամ ի-
 մատանովք և վարժեցելովք Ատուա-

1 Տէր : 3 Իշխան :
 2 Հրամանարար : 4 Փասքաբան :

Տաշունչ դրոց և տեղեկօք՝ որոց վերջինն
 ես եմ: Իսպց որոց բաւական լինիմ, և
 զարոց ունիմ հրաման և վստահութիւն
 ՚ի Հայրապետէն մերմէ, տաց ըստ կարո-
 ղութեան իմոյ պատասխանի. և որոց
 ոչ՝ գրեցից և տարացց. և նա հարուտ
 ժողովեալ քննեալ հանէ ՚ի փարթա-
 մութենէ դանձուց իւրոց, զոր ՚ի հնոց
 և ՚ի նորոց հանեալ՝ առաքեսցէ առ ձեզ
 պատասխանի. և հաճոյ թուեցաւ բանն
 յոյժ ամենեցուն: Եւ ասեմ՝ միայն տա-
 ցես ինձ տեղի բանի և պատասխանոց,
 զի ասէր յոյով՝ և սակաւ լտեր. և արդ
 որովհետև իշխանութի ընկալեալ հար-
 ցանել, առացեր՝ եթէ Հիմն այլ ոք ոչ
 կարէ դնել, ասէ առաքեալն Պօղոս, բան
 զեղեալն՝ որ է Յիսուս Քրիստոս. և այդ
 յիրաւի. և ես յաւելում զնոյն ինքն յա-
 ջորդ բանն՝ « Եթէ ոք շինեսցէ ՚ի վե-
 րայ հիմանս այսորիկ՝ հաստատեսցէ »:
 Եւ արդ շինեսցուք՝ մի խոտ յայրումն
 հրոց, այսինքն՝ արտաքոց նոցին վարդա-
 պետութեն, այլ ոսկի և արծաթ՝ փոր-
 ձեալ և զտեալ հրով հոգւոյն ըստ նո-
 ցին բանիցն, զի մնացէ, և որ շինէն՝
 վարձս առցէ ըստ առաքինի ճարտա-
 րացն, և ասեն՝ այո՛:

Եւ
 Հրոց
 բլն
 և ինք
 ունի
 դաս
 զմեզ
 ժող
 մեծա
 ցանկ
 ձեզ
 թուե
 զի խ
 Աստ
 ձեզ
 տեցի
 ձեյով
 բուս
 յորժ
 պատ
 թէ
 «
 որ է
 ՚ի հե
 ճոյ:
 սողե
 տու
 թէ
 թէ և

ինն
և
ինն
րո
րոյ
տո
այ
նոյ
եզ
անն
այ
ոյ
րդ
ար
ոչ
ան
ոյդ
այ
ե
ոչ
մն
այ
ր
ուն
ն

Եւ ասեմ, ուստի ունի եկեղեցին
Հռովմայ զիշխանութիւնդ զայդ, զի ին-
քըն դատէ զայլ առաքելական ակթուսն
և ինքն յայլոց ոչ քննի. զի յաւէտ մեր
ունիմք կար ըստ Առաքելոցն օրինակի
դատել զձեզ, և դուք ոչ կարէք քննել
զմեզ, և լուեալ զբանս զայս՝ յոյժ խո-
ժոռեցան, բայց ոչ արտաբերեցին վասն
մեծահոգողութեան բարուցն. այլ հար-
ցանէն հանդարտ բարբառով, և ո՞ ետ
ձեզ զպատիւդ զայդ: Եւ ասեմ, մի խիստ
թուեացի բանդ այդ առաջի ձեր, քան
զի խոստացաք՝ եթէ ոչ ելցուք արտաքս
Աստուածաշունչ գրոց. և ցուցանեմք
ձեզ ՚ի ծայրագոյն մատեանցն՝ զի դա-
տեցին այլ Առաքելալքն զՊետրոս՝ խըղ-
ձելով ևս ՚ի նմանէ, մինչ ինքն ել յե-
րուսաղէմ արդարացուցանել զանձն՝
յորժամ մկրտեաց զԿուռնելիոս, որպէս
պատմէ Ղուկաս ՚ի գործս Առաքելոցն
թէ « Դուան առաքելալքն և եղբարքն՝
որ էին ՚ի կողմանս Հրէաստանի, զի և
՚ի հեթանոսս ընկալան զԲանն Աստու-
ծոյ: Բայց յորժամ ել Պետրոս յերու-
սաղէմ, խղձէին ՚ի նմանէ՝ որ ՚ի թլիս-
տութենէ անտի հաւատացեալքն էին,
թէ եմուտ առ արս անթլիաաս՝ և եկեր

ընդ նոսա . և սկսաւ Պետրոս պատմել
 նոցա կարգաւ զտեօխն՝ մինչև ՚ի վախ
 ճան . . . և իբրև սիրոյ խօսիլ՝ ասէ ,
 Հոգին սուրբ եկն ՚ի վերայ նոցա , և յի
 շեցի զբանն Տեառն զև ասէր՝ Յովհաննէս
 մկրտեաց ՚ի Չուր , բայց դուք մկրտեցիք
 ՚ի Հոգին սուրբ ։

Տեսանեա՞ զի ոչ միայն ոչ գիտէին ըստ
 նա իշխան՝ առնել զոր ինչ և կամէր ,
 այլ և իշխանաբար խղճեալ զատէին ըստ
 նա : Եւ Պետրոս որպէս ոչ գիտէր զին
 քնն իշխող նոցա՝ ոչ առնէ իշխանաբար
 պատասխանի , որպէս Տէրն՝ զի ասէր « Եւ
 խանու թիւն ու եմմ յիմու մա՞ տալ որպէս
 և կամիմ » . այլ խոստովանի Պատու ճոյ
 զհրամանն դոյ , և ոչ իշխանու թեամբ
 ասէ . « Իսկ արդ՝ եթէ զհասարակաց
 պարզեն եւս Պատուած և նոցա՝ որպէս
 և մեզ ՚ի հաւատալն ՚ի Տէր Յիսուս Քրի
 թիստոս . իսկ արդ՝ զի ոչ կարող էի ար
 գելաւ զՊատուած . և իբրև լուան դայս՝
 և ասյա լուեցին » . յայտ է՝ թէ ՚ի ստէպ
 քննու թէն . Տեսանեա՞ թէ որպէս յայս
 առնէ՞ զի ոչ է գլուխ Պետրոս : Եւ զե
 աեմ՝ զի ասեն առ այս , եթէ ոչ զառա
 քեալն ասէ խղճեալ՝ այլ զգեռ և ս հա
 ռատայեարն , և զայն արար Պետրոս

վախ
 նոսա
 բայց
 Եւ
 տկար
 և ան
 մեռ
 Պետ
 դին
 ՚ի վե
 վերն
 սանք
 թէ
 բանի
 ասէր
 բայց
 Տես
 սուս
 ուրե
 սեալ
 Ե
 զորոյ
 նուր
 գթու
 տամ
 եալ
 զոր

ունեւ
 Լախ
 ասէ
 յե
 ննէս
 Բցիք
 ԼԿ
 ԼԿ
 Գին
 Կար
 «ԼԵ
 արէս
 ԼԿ
 ամբ
 Կայ
 արէս
 ԲԼ
 ար
 Լայս
 ատպ
 Լայս
 ԳԼ
 Կա
 որոս

վասն նոցա տկարութեան՝ շահելով ըզ-
 նոսա, որպէս ասէ Պօղոս՝ թէ «Օսկա-
 րացեալն ՚ի հաւատս՝ ընկալարուք » :
 Առ որս ասեմք՝ թէ ոչ դոյր առ նոսա
 տկար, զի ասէ թէ «Ի՛ր ամենեցուն սիրտ
 և անձն մի » . և դարձեալ՝ եթէ ոչ էին
 մեռասանքն, ում պատասխանի առնէր
 Պետրոս, թէ «Իբրև սկսայ խօսիլ՝ Հո-
 գին սուրբ եկն ՚ի վերայ նոցա, որպէս
 ՚ի վերայ մեր խիզբանն » : Իսկզբանն ՚ի
 վերնատանն օյք էին, եթէ ոչ՝ երկուտա-
 սանքն միայն . և կամ ում պատմեաց, ե-
 թէ ոչ՝ լսողացն ՚ի Տեառնէ և գիտողաց
 բանին թէ «Յիշեցի զբանն Տեառն՝ զոր
 ասէրն, թէ Յովհաննէս մկրտեաց ՚ի ջուր,
 բայց դուք մկրտիցիք ՚ի Հոգին սուրբ » :
 Տեսանէք՝ թէ որպէս սատուեցաւ դա-
 տումն Պետրոսի ՚ի մեռասանիցն, և ոչ
 ուրեք երևի՝ թէ Պետրոս այսպէս դա-
 տեալ է զմեռասանսն :

Եւ դարձեալ ասեմ՝ յաղագս սիրոյ
 զորոյ ունին վստահութիւն յանձն առ-
 նուլ, աղաչեմ զձեզ ըստ Առաքելոյն՝
 գթութեամբն Աստուծոյ, և խրատ
 տամ՝ որպէս եղբայր յեղբօրէ զօրաց-
 եալ, ոչ դնել զուձն զայն յեկեղեցի՝
 զոր ոչ բարձին հարբն մեր, այսինքն՝

զճառայական հնազանդութիւնն, և ոչ
 մեք կարեմք բառնալ: Իսկ յաղագս սի-
 րոյն՝ զոր ունիմք հրաման Սատուծոյ
 և ՚ի սրբոց Առաքելոցն, պատրաստ եմք.
 որպէս ասաց Քրիստոս՝ թէ «Յայսմ
 ծանիցեն զձեզ՝ թէ իմ աշակերտք էք,
 եթէ սիրիցէք զմիմեանս » . և Պօղոս
 յատկացուցանէ առաւել հարկաւ որ քոյ
 ՚ի վերայ եկեղեցականն զարդու՝ զսէրն,
 ասելով «Օրս եղ Սատուած յեկեղե-
 ցւոջն՝ այս են. նախ՝ զառաքելալսն, երկ-
 րորդ՝ զմարդարէսն, երրորդ՝ զվարդա-
 պետսն » . և որ ՚ի կարգին են անգամք
 եկեղեցւոյ: Եւ յորժամ թուէ զիւ-
 րաքանչիւրոց շնորհսն՝ ասէ «Նախան-
 ձաւ որ լերուք լաւին, բայց ես՝ առա-
 ւել ճանապարհ ցուցանեմ ձեզ, զի թէ
 զլեզուս մարդկան խօսիցիմ և զհրեշտա-
 կաց, և թէ ունիցիմ մարդարէութիւն,
 և զհաւատս՝ մինչև զլերինս փոփոխելոյ,
 և սէր ոչ ունիցիմ, ոչ ինչ օգտիմ »:

Եւ Յովհաննէս ասէ ՚ի Աթուղի-
 կէն՝ թէ «Մյս է պատուիրանն Հօր,
 զի հաւատարացուք յանուն որդւոյ նորա
 Յիսուսի Քրիստոսի, և սիրեսցուք զմի-
 մեանս, զի այս է պատուէր նորա »: Արդ՝
 այսմ բարձրագոյն պատուիրանացս՝ որ

Սատ
 նայն
 ոչ ա
 ջուց
 րէ ժ
 առ
 որք
 տեղ
 պէտ
 քորր
 առա
 տաշ
 ւորո
 Սատ
 յաղ
 ւանդ
 Սատ
 լ
 ներոյ
 զհնա
 լինել
 սանի
 ամբո
 այսպ
 հնազ
 որպէ
 դամք

և ոչ
սի
ուծոյ
եմք.
այսմ
էք,
օգոս
գոյ
էրն,
եղե-
կակ-
ոգա-
ամք
լիւ-
ան-
ուա-
թէ
տա-
ւն,
լոյ,
դիւ-
օր,
որա
լիւ-
բո՛ւ
որ

Աստուծոյ և աստուածայնոցն, յամե-
նայնի պատրաստ է եկեղեցին Հայոց.
ոչ արդէն իսկ սկսմամբ, այլ ՚ի վաղըն-
ջուց՝ որպէս նախնական աւանդեալ բե-
րէ ժառանգութիւն զսէրն. մանաւանդ
առ Հռովմայեցիօզ, որպէս և վկայեն
որք աստ կան ՚ի ձերոցդ՝ որ ոչ են ան-
տեղեակ մերոցն, և առ այլ ազգս՝ թէ
պէտ և ոչ համեմատ ձեզ. սակայն ան-
գորրացեալ են իւրաքանչիւր ազգաց
առաջնորդքն ըստ կարգի իւրեանց և
տաշտաման Աստուածապարզ և թագա-
ւորութիւն մեր՝ ոչ ինչ ունելով հարկ
Աստուածասէր թագաւորէն մերմէ
յաղագս քահանայական կարգի և ա-
ւանդութեան եկեղեցւոյ, զոր խնդրեմք
Աստուծոյ՝ անշարժ մնալ ՚ի Հոյս:

Ըօէ Լիկաթն՝ ոչ եթէ խափան լիւ-
նելով պատուիրանի սիրոյն խնդրեմք
զհնազանդութիւն, այլ որպէս շաղկապ
լինելով, որպէս յապացուցէն ունիք ու-
սանիլ՝ որպէս բոլոր անդամք ՚ի մարմնի
ամբողջ են ՚ի գլուխն յօգմամբ սիրով,
այսպէս և ամենայն եկեղեցիքն պարտին
հնազանդ լինել եկեղեցւոյն Հռովմայ՝
որպէս գլխոյ, զի ամբողջ մնացեն ան-
դամքն:

Եւ պատասխանի ետու առ այս, թէ
 հնազանդութիւն ոչ կարեմք առնուլ
 յանձն՝ որպէս Պատուծոյ պարգևեալ
 մեզ ազատութիւն հաւասար ձեզ ըստ
 երկոտասանիցն, զի հնազանդութիւն ծա-
 ռայական է և աշխարհական, և ոչ ա-
 ռաքելական, ուն սահմանեալ աւանդե-
 ցին մեզ Առաքեալքն՝ թէ որոնց և ում
 պարտ է հնազանդ լինել. գրէ երանելին
 Պետրոս թէ՛ « Հնազանդ լերուք մարմ-
 նեղէն ստեղծուածոց, եթէ թաղաւո-
 րի՝ իբրև առաւել ումք » և Պօղոս
 թէ՛ « Հնազանդ լերուք տերանց » և ոչ
 զերկոտասանսն միմեանց իշխեցին գրել,
 գիտելով զի Պատուած բանն եբարձ ըզ-
 ծառայական հնազանդութիւն յինքեանց՝
 ասելով « Ի ուր չէք ծառայք, զի ծառայն
 ոչ ինչ գիտէ զտեառնն, այլ դուք բա-
 րեկամք էք իմ և խորհրդակիցք »: Այդ
 զիսորդ կարիցեմք յանձն առնուլ զհնա-
 զանդութիւն, վերստին ծառայ լինել հա-
 կառակ ազատութեանն՝ որ ՚ի քրիստոսե-
 տուաւ մեզ: Եւ վասն այսորիկ լուեալ
 այն օր, իսկ վաղիւն ասէ Աիկաթն՝ ոչ
 իննդրեմք ՚ի ձէնջ հնազանդութիւն որ
 պէս ծառայից առ տէր, այլ որպէս որ
 դուք առ հայր, որպէս դրէ Պօղոս թէ

« Առ
 յայս
 թէ
 երկ
 էր
 նա
 զորդ
 լինե
 ձեք
 տաս
 ե ին
 թէ
 ուա
 հար
 աւա
 է մի
 մեզ
 ե թէ
 զհն
 չէք
 թայ
 նեայ
 իւրե
 աղա
 նոցա
 յըս :

Թէ
նու
եալ
ըստ
ծա
լա
նա
նու
եին
սրմ
ու
ծղոս
ն ոչ
բեւ
ըզ
անց
այն
բա
րդ
նա
հա
ստէ
ալ
նչ
որ
որ
Թէ

« Արդիք հնազանդ լերուք հօր » :
« Պատասխանի ետու և ասեմ , Թէ
յայդմ մասին քրիստոս արգելու զմեզ
Թէ « Հայր մի կոչէք զոք ձեզ 'ի վերայ
երկրի , զի մի է Հայրն ձեր ' որ յերկինս
է » : և « Պետրոս երկրաւոր է ' և ոչ երկ
նաւոր » : արդ զհարդ կարեմք Թողու
զորդեգրու թիւն Հօրն երկնաւորի , և
լինել որդի Պետրոսի ' անսալով խրատու
ձեր , և զանց առնել զխրատովն քրիս
տոսի : Աստուծոյ մերոյ . զի յայսմ մասին
և ինքն Պետրոս զգուշացուցանէ զմեզ
Թէ « Հնազանդիլ պարտ է Աստուծոյ ա
ռաւել քան մարդկան » : Կարծեալ զի
հարս սովոր եմք կոչել վերստին ծնողն
աւազանաւն , և առաքեալն Պետրոս ոչ
է միրտեալ զմետասանսն , և նոքօք ըզ
մեզ , զհարդ կոչիցեմք զնա Հայր : Իսկ
եթէ տսիցեն . ընդէր բնաւ բառնայք
զհնազանդու թիւն յեկեղեցւոյ , ոչ յի
չէք զասացեալն 'ի Պողոսէ առ Կորին
Թացիսն Թէ « Իտէք զոունն Ստեփա
նեայ և Փորտունատեայ ' որք զանձինս
իւրեանց կարգեցին 'ի պաշտօն սրբոցն .
աղաչեմ զի և դուք հնազանդ լինիջիք
նոցա » և որ սորին նման գտեալ 'ի գի
րլս : Ասացուք նոցա ' Թէ ոչ զստորնայ

նոցն հնազանդութիւն բառնամք 'ի վերնոցն, այլ զերկոտասանիցն միայն, որք զմի և զնոյն ունին իշխանութիւն և պատիւ :

Ասէ Լիկաթն հանդերձ ընկերօքն շարժեալք յոյժ, զիամբդ ոչ է գլուխ Պետրոս առաքելոցն :

Պատասխանի ետու և ասեմ, ոչ գիտեմ զզիարդն :

Իւ ասէ. որպէս ոչ գիտես, զի յետ համբառնալոյն զնա եդ գլուխ Քրիստոս :

Իւ ասեմ, բնաւ այդմ ոչ եմ տեղեակ. և այս՝ յերկուց պատճառաց, կամ 'ի մոռացմանէ յետ ընթեռնոյն՝ որպէս մարդ ելով, և կամ թէ ոչ հասին առ մեզ գրեալքն. այլ ինձ յոյժ է պարծանք՝ եթէ յայսմ աշակերտեցայց եկեղեցւոյն Հռովմայ, ազաչեմ ուսուցանել ինձ, բայց ոչ 'ի բանից արտաքոյ չորիցս այսոցիկ գրոց՝ Աւետարանին և Պրակացն, և թղթոցն կաթուղիկէից, և Պողոսի առաքելոյն, և այսոցիկ մեք հնազանդիցեմք որպէս Աստուծոյ հրամանացն :

Ասէ Լիկաթն որպէս օրինակաւ, յորժամ թագաւորն ձեր ելանէ յերկրէն՝ ոչ կացուցանէ 'ի տեղի իւր գլուխաւոր :

ի
այն,
իւն
որքն
ուխ
ոչ
լես
ոս:
եղ
ամ
դէս
առ
նք
ոյն
ձ,
այ
ն,
սի
ի
լ,
ոկ
ու
սի

Եւ ասեմ, այո՛ :

Եւ ասէ, հնազանդիք նմա առհա-
սարակ :

Եւ ասեմ. ոչ վասն նախապատուու-
թեան հնազանդիք, այլ որքան տայ
նմա իշխանութիւն թագաւորն :

Եւ ասէ. այսպէս ամենայն Պատրի-
արք և Կաթողիկոս և Արժուէսք և
Վէսսք պարտին հնազանդ լինել ասթո-
ւոյն Պետրոսի սրպէս գլխաւորի. և զի
յաճախ ըստ սյսմ կարգի թուէր զԿա-
թողիկոս, ընդ որ յոյժ բերեալ իմ՝ զոր
յետոյ պատմեցուք զպատասխանիս :

Եւ ասեմ առ այն. եթէ ցուցանէք
յառաքելական մատեանցն, եթէ յեւր-
անէն իւր քրիստոս եղ զՊետրոս գլուխ
երկոտասանիցն՝ ընդունիմք. որպէս եմք
ծառայք նորա : Ի այց և մեք ոչ եմք ան-
տեղեակ ելից Փրկչին, ըստ այնմ՝ թէ
« Եւրանեմ ես առ Հայրն իմ », զի երկու-
են ելք, մին՝ զօրութեամբ, յորժամ
հանդերձեալ էր կամաւոր չարչարանօք
մահուն եւանել՝ ասէր « Երթամ ես առ
առաքիչն իմ. իսկ միսիթարիչն Հոգին
սուրբ՝ զոր առաքեսցէ Հայր յանուն իմ,
նա եկեալ ուսուցէ ձեզ զամենայն, և
յիշեցուցէ ձեզ՝ զոր ինչ ասացի ձեզ » :

Իսկ յերկրորդն և յիսկապէս համբառնալն պատմէ Ղուկաս՝ թէ « Յայնժամ եբաց զաչս նոցա և ասէ, դուք էք վկայք այսոցիկ որ եղև՝ զոր յագաջագոյն ասացի. եւ ասիա ես առաքեմ զաւետիս Հօր խնց ՚ի ձեզ. և դուք նստարուք ՚ի բաղարից Երուսաղէմ, մինչև զգեհուցուք զօրութիւնն ՚ի բարձանց. եհան զնոսա մինչև ՚ի Բեթանիա, և ամբարձեալ զձեռս իւր՝ օրհնեաց զնոսա. և եզև յօրհնելն նորա զնոսա՝ մեկնեցաւ ՚ի նոցանէ և վերանայր յերկինս. և նաքա երկրպագեալ զարձան յԵրուսաղէմ »: Եւ յայսոսիկ առաւել եցոյց ըզհամապատուութիւնն, զի ձեռնադրեաց զնոսա և օրհնեաց համակարգս, և յետ իւր ՚ի Հոգին սուրբ արար զնոսա ապաստան՝ և ոչ ՚ի Պետրոս. արդ՝ ուր է գլխեն զնա գլուխ երկրորդասանիցն:

Դարձեալ ասեն. ապա ոչ է գլուխ Պետրոս առաքելոցն, և կարի յաճախ, որպէս զի յուրաստ եղէց՝ զի չարախօսեացեն զինէն իբրև զհերետիկոսէ:

Եւ ասեմ, ոչ կարեմ ասել թէ է և կամ թէ ոչ է, զի յերկուց կողմանց է վտանգն. զի սրպէս ասիցեմ՝ թէ ոչ է, հակառակ եկեղեցւոյն Հռովմայ, և զև

տրդ
 ընթե
 և
 վէմ
 տեղ
 ութ
 և այ
 ցուց
 իբրև
 բանի
 և
 բարո
 և
 սեալ
 ընդ
 զճշմ
 թեա
 պատ
 և
 բանգ
 գլուխ
 և
 մարի
 որպէ
 էթէ
 գլուխ
 ցւոյ

անոց կարիցեմ ասել թէ է, զի ոչ եմ
ընթերցեալ ՚ի նոր Կտակարանս :

Եւ ասեն, ո՞չ գրեալ է՝ թէ Դու ես
վէմ . և զոր յաղագս վիճին՝ յիւրում
տեղւոջն ասացուք : Իսկ ընդդիմակայ
ութեամբ ասեմ, այլ է վէմն անուն,
և այլ է գլուխն . գլուխ խոստացայք,
ցուցէք յատուկ՝ և ես ընդունիմ : Եւ
իբրև ոչ կարացին ՚ի գրոց ցուցանել,
քանիւ Զանացին որսալ :

Ասեն, դու վարդապետ գոլով որպէս
բարոզէիր :

Ասեմ՝ որպէս յատենի Տեառն հա-
սեալ կամ ՚ի պատասխանատրութիւն
ընդ որոց խօսեցայց, վասն որոյ հարկ է
զճշմարիտն ասել . ես ՚ի բեմբասացու-
թեան իմում որպէս գլխաւոր վերա-
պատմէի զՊետրոս և զՊօղոս :

Ասէ Լիկաթն, ո՞չ է գլուխ Պօղոս .
քանզի միոյ եկեղեցւոյ՝ ասէ, երկու
գլուխ ո՞չ վայել է :

Եւ ասեմ՝ այդ յիրաւի, քանզի ճշ-
մարիտ գլուխ եկեղեցւոյ Քրիստոս է,
որպէս ասէ Առաքեալ առ Եփեսացիս՝
եթէ «Յարոյց զՔրիստոս . և զնա եզ
գլուխ ՚ի վերայ ամենայն իրիք եկեղե-
ցւոյ, որ է մարմին նորա, լրումն՝ որ զա-
»

մենայն յամենայնի ընու » . և ոչ Պետրոսի՝ ասէ մարմին զեկեղեցի , և զնա լցուցանող : Եւ յազագս այսր յուրմ էզև տարաբերութիւն , մինչ զի ձանձրանալ ըսողացն , զի կրկնաբանէին՝ եթէ դու զիարդ ասէիր զՊետրոս գլուխ :

Եւ ասեմ կարճաւօտ . որպէս զՅովհաննէս Եփեսոսի , և զԹովմաս Հնդկաց , և զԲարթուղիմէոս Հայոց , և զայլոն :

Եւ ասեն , այդպէս միայն՝ և ոչ ընդհանուր :

Եւ ասեմ , ընդհանուր գլուխ քրիստոս է . որպէս ասէ դարձեալ Պօղոս առ նոսին , թէ « Եւր է գլուխ կնոջ , որպէս և քրիստոս գլուխ է Եկեղեցւոյ . և ինքն է Փրկիչ մարմնոյ » . և ոչ է արժան հրաժարել մեզ ՚ի փրկութենէ գլուխոյն , որ է քրիստոս :

Եւ ասեն , քրիստոս ՚ի յերկինս է գլուխ , և Պետրոս ՚ի յերկրի :

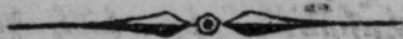
Եւ ասեմ , այդմ դարձեալ Պօղոս առնէ պատասխանի ՚ի Կոզոսացւոց թրղթին՝ եթէ « Նովաւ հաստատեցաւ ամ , որ ինչ յերկինս՝ և որ ինչ յերկրի , որ երևին և որ ոչն երևին . եթէ ամթոռք , եթէ տէրութիւնք , եթէ պետութիւնք և եթէ իշխանութիւնք . ամենայն ինչ

նով
վաւ
մար
բան
մեն
որպ
զեր
և ե
մար
նից
դէս
քես
անց

ապ
այդ
մըդ
նու
տաց
յու
մայ

նովաւ՝ և ՚ի նոյն հաստատեցաւ . և նովաւ եկաց բովանդակ . և նա է գլուխ մարմնոյ եկեղեցւոյ . որ է սկիզբն , անդրանիկ ՚ի մեռելոց . զի եղեցի ինքն յամենայնի յառաջացեալ » : Տեսանե՛ս՝ թէ որպէս ընդ միով պարփակեաց գլխով զերկնայինս և զերկրաւորս եկեղեցի , և եբարձ զայդպիսի կարծիք :

Եւ արդ՝ ասացեալ յաղագս տրամաբանութեան սկիզբն արասցուք բանիցն , զոր յաւետարանչացն բերեն ընդդէմ մեր , որովք մեծ կարծեն գոլ զինքեանս , զոր խոստացաք ըստ մասին անցանել :

ԲՆՆ ԼՈՒԸՅ ԻՆ

Ըսէ Լիկաթն . ընդ Պետրոս միայն ապաց Տէրն , « Դու ես վէմ , և ՚ի վերայ այդր վիմի շինեցից զեկեղեցի իմ » :

Պատասխանի ետու և ասեմ , նախ՝ վէմըդ զոր ասէք՝ յորոյ վերայ յարդարի շինուածն , ըստ օրինակի զգալի ձեռակերտաց ոչ ցուցանի գլուխ՝ քան թէ ոսն յաւէա . որպէս նոյն ինքն Քրիստոս հրամայէ , թէ « Ար լսէ զբանս իմ և պահէ ,

Նման է առն իմաստնոյ, որ շինեաց զտուն
իւր ՚ի վերայ վիմի. զի իջին անձրեք, շնչե-
ցին հողմք և խաղացին գետք և բաղխե-
ցին զտունն՝ և ոչ կործանեցաւ, քանզի
՚ի վերայ վիմի հաստատեալ էր ։

Տեսանե՛ս թէ որպիսի վկայիւ հաս-
տատեցաւ թէ ոչ է գլուխ վէմն, այլ
ստորին մասն ։

ԼՅԼ ԲԿԿ ։

Օ ի ոչ եթէ նորոգ եղ նմա զվէմն
անուն՝ որպէս մրցանակ դաւանաւ թեան,
այլ զառաջինն յուշ առնէ՝ զոր ՚ի կոչմաւ
նրն անուանեաց. որպէս և գրէ Մատ-
թէոս թէ « Կինչդեռ անցանէր Յիսուս
ընդ եզր ծովուն Գալիլեացւոց, ետես
երկուս եղբարս, զՍիմոն՝ զկոչեցեալն
վէմ ։ և Յովհաննէս զնոյն վկայէ, թէ
« Եր մին յերկուց անտի՝ եղբայր Սիմո-
նի վիմի ։ և արդ վէմդ անուն կանխա-
գոյն է ՚ի վերայ Պետրոսի՝ որպէս ցու-
ցաւ. և զի՛ ոչ ասաց թէ դու եղիցիս
վէմ, այլ թէ՛ զի դու ես վէմ, որպէս
թէ՛ դու ինքն վէմ ես ։ Լսպա յայտ է,
թէ զմեռասանսն ևս կոչեաց յայսմ
վայրի վէմ. զի ոչ ասաց՝ եթէ ՚ի վերայ
քո շինեցից զեկեղեցի իմ, այլ եթէ ՚ի

վերայ
ցուց
մուն
վասն
թէ
կեհ
փիւ
յրնա
դիս
S
կուս
խրա
տեց
ասէ
նորա
նրմ
քու
սուր
քրն
գար
ուաք
հաս
Պողո
բան
սացի
և պ
բոյ

վերայ այդր վիմի շինեցից՝ զառննթերսն
ցուցանելով, զի վէմք են և այլքն ՚ի հի-
մունս եկեղեցւոյ. որպէս վկայէ Եսայիաս
վասն այսր՝ որպէս ՚ի դիմաց Աստուծոյ,
թէ « Լ՛հաւասիկ պատրաստեալ եմ կար-
կեհան զքարինս քո, և զհիմունս քո շա-
փիւղայ, և ածից շուրջ զքեւ պարիսպ
յլնտիր քարանց պատուականաց, և զոր-
դիս քո խրատեալս Աստուծոյ » :

Տեսանեն՝ թէ որպէս ցուցանէ զեր-
կուտասանսն զոր ընտրեաց Տէր. և որդիք
խրատեալք ոյք են, եթէ ոչ որք խրա-
տեցոք Աստուածն բանէ. և Դաւիթ
ասէ, « Հիմունք նորա ՚ի լեառն սուրբ
նորա » : Եւ առն ասէ զեկեղեցի. ըստ այ-
նում, թէ « Տէր ո՞վ կացցէ ՚ի խորանի
քում, կամ ո՞վ բնակեցի ՚ի լեառն
սուրբ քո » . և զի ոչ միայն երկուտասան-
քըն են հիմունք եկեղեցւոյ, այլ և մար-
գարէքն. զի նոքա վաստակեցին, և ա-
ռաքեալքն ՚ի վաստակս նոցա մտին՝ զի
հասարակ վայելեցեն ըստ Տեառն: Ալ
Պօղոս որ Քրիստոսիւն խօսէր, կնքէ ըզ-
բանս. զի ճշմարտէ ասելովն առ Եփե-
սացիս՝ « Եւստասիան ոչ էք օտարք
և պանդուխտք, այլ քաղաքակիցք սրբ-
բոց, և ընտանիք Աստուծոյ. շինեալք ՚ի

վերայ հիման առաքելոց և մարգարէից . որոյ գլուխ անկեանն է Յիսուս Քրիստոս . յորում ամենայն շինուածն յօգետալ և սլատշաճետալ աճէ . ՚ի տաճար սուրբ տէրամբ » : Ահա եղբարք՝ յայտ եղև թէ ոչինչ ունի Պետրոս առաւել լուծիւն վասն վէմն անուանելոյ , այլ հասարակ է ընդ Առաքեալս և ընդ Մարգարէս ՚ի հիմունս եկեղեցւոյ . որոյ գլուխ Քրիստոս է , և ոչ նա :

Այլ պատահանի :

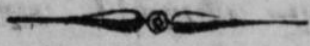
Դարձեալ՝ զդաւանութիւնն ասէ վէմ Քրիստոս , զոր դաւանեաց զնա Պետրոս՝ թէ « Դու ես Քրիստոսն որ դի Աստուծոյ » , ըստ նախագուշակութեանն Դանիէլի . զի ասէ , « Տեսանէի և ահա վէմն առանց ձեռին հատաւ ՚ի լեռնէն » . և Պողոս ասէ , թէ « Վէմն էր ինքն Քրիստոս » . վասն այսորիկ ասէ Տէր , « Եթէ ՚ի վերայ այդր վիմի , այսինքն՝ ՚ի վերայ այդր դաւանութեան շինեցից զեկեղեցի իմ » . և զի յառաջ քան զՊետրոս դաւանեալ էին մետասանքն զՔրիստոս՝ յորժամ ՚ի չորրորդում պահու գիշերին գայր առ նոսա ՚ի վերայ ծովուն , և աշակերտքն առ

ահին
սեցա
եմ .
ասան
ի գն
նմա .
նեկով
մատե
նմա՝
ես դ
վասն
ժեաց
ւազ
տասա
Հայր
Այլ
չարժ
« Այլ
ձգես
առաք
վերայ
տեսս
տուծ
յայտ

ից .
րիս
յո-
ճար
այս
ւե-
այլ
ընդ
որոյ
ասէ
զնա
որ-
ու-
իւի
ի
էմն
ա-
մի
եան
ւաջ
ուա-
որ-
ուսա
առ

ահին զաղաղակ բարձին . և Յիսուս խօսեցաւ և ասէ ցնոսա , մի երկնչիք ես եմ . ասէ Պետրոս , Տէր՝ եթէ դու ես , ասա՛ ինձ գալ առ քեզ . և ասէ էկ . և ՚ի գնալն կամէր ընկղմիլ՝ և ձեռն ետ նմա . և իբրև ել ՚ի նաւն՝ ընդ իւր ունելով զՊետրոս , և հանդարտեաց հողմն . մատեան որք ՚ի նաւին էին՝ երկիրպագին նմա՝ և ասեն , արդարև որդի Աստուծոյ ես դու . և Պետրոս ոչ էր ընդ նոսա .
վասն այսորիկ ՚ի հարցմանն Որդւոյ , շարժեաց զնա Հայր ՚ի դաւանել՝ զի մի նըլազ երևեսցի յայսմ մասին քան զմետասանսն : Ասէ Լիկաթն , զՊետրոս Հայր շարժեաց՝ ըստ ասացելումն :

Առ որ ասեմ , թէ և զամենեսեան շարժէ Հայր ըստ բանին Տեառն . թէ « Աչ որ գայ առ իս , եթէ ոչ Հայր իմ ձգեսցէ զնա » . և Յովհաննէս՝ թէ « Ար առաքեացն զիս , նա ասաց՝ թէ յոյր վերայ տեսանիցես զՀոգին , նա է . և մեք տեսաք , և վկայեմք՝ թէ սա է Որդին Աստուծոյ » . և Հայր է որ ամենայն ուրեք յայտնէ զորդին իւր :

ԲՆՆ ԵՐԿՐՈՐԻ

Ասէ Լիկաթն, ընդ Պետրոս միայն
 տասց քրիստոս՝ թէ «Տաց քեզ զփա-
 կանս արքայութեան երկնից. և զոր մի-
 անգամ կապեսցես յերկրի, եղիցի կա-
 պեալ յերկինս. և զոր արձակիցես յերկ-
 րի, եղիցի արձակեալ յերկինս »:

Պատասխանի ետու և ասեմ, եթէ
 խոստացաւ միայն՝ յայսմ վայրի, և ոչ
 ետ զիշխանութիւնն քրիստոս. քանզի
 ոչ ասաց՝ թէ ան կամ ընկալ, այլ եթէ
 տաց քեզ: Տեսանե՞ս՝ եթէ որպէս առ
 յապա ցուցանէ զտալն:

Իսկ եթէ ետ անդէն, ասացէք եթէ
 զինչ է տուեալն՝ որով պարծիք ՚ի վե-
 րայ մեր. զի աստ զփականս միայն յի-
 շէ, եթէ խոստացաւ՝ և եթէ ետ, և ըզ-
 մեծագոյնն՝ որ է բանալն՝ ոչ յաւելու.
 և զինչ փառք էր Պետրոսի փականքն
 միայն առանց բանալոյ, ուր և փարիսե-
 ցւոցն զնոյնն ասաց ունել Փրկիչն: «Այ
 ձեզ՝ ասէ, Փարիսեցւոց և Դպրաց. զի
 փակէք զարքայութիւն երկնից, դուք
 ոչ մտանէք, և որք մտանենն՝ արգելուք »:
 Իսկ բանս այս միայն է՝ որ յատկանայ
 առ Պետրոսի. և այսու՝ որով մեծա-

ցուց
 Ի
 սէք
 խան
 այլ
 ժամ
 զիցէ
 նեա
 յերկ
 նոցա
 զհեթ
 պիցէ
 և զո
 ձակե
 սին հ
 և որս
 ըոսի
 աստ
 և զի
 ըոսի
 ըակ
 ցանե
 անգա
 թողի
 են ա
 սորիկ
 խանո

ցուցանել կարծէիք, նուաստացուցիք :

Իսկ եթէ զկապելն և զարձակելն ա-
սէք՝ որ է ճշմարիտ և բարձրագոյն իշ-
խանութիւն, զայս ոչ միայն Պետրոսի՝
այլ և մետասանիցն խոստացաւ, յոր
ժամ պատուէր տայր նոցա՝ « Թէ մե-
ղիցէ քեզ եղբայրն քո, երթ յանդիմա-
նեա՛ զնա միայն . և յանլուր լինելն և
յերկրորդումն՝ ասա՛ յեկեղեցւոջ . և թէ
նոցա ևս ոչ լուիցէ, եղիցի քեզ իբրև
զհեթանոսն . ամէն ասեմ ձեզ . զոր կա-
պիցէք յերկրի՝ եղիցի կապեալ յերկինս,
և զոր արձակիցէք յերկրի՝ եղիցի ար-
ձակեալ յերկինս » : Ըհա և յայսմ մա-
սին հասարակ երևեցան երկոտասանքն .
և որպէս ոչ կամեցաւ Հայր զրկել Պետ-
րոսի անդ՝ ի դաւանութեանն, նոյնպէս
աստ Արդի զմետասանսն ի խոստմանէն .
և զի խոստումն այն՝ որ էր միայն Պետ-
րոսի, և այս՝ որ երկոտասանիցն հասա-
րակ, նոյն ինքն Պետրոս յայտնէ հար-
ցանելովն զՔրիստոս, « Տէր՝ քանիցս
անգամ թէ մեղիցէ ինձ եղբայրն իմ,
թողից նմա » : Տեսանէք՝ զի դեռ ևս ոչ
են առեալ զիշխանութիւն, վասն այ-
սորիկ իբրև զանձանօթ սահմանի իշ-
խանութեանն՝ հարցանէ :

Ըստ Լիկաթն , եթէ այսօրիկ խոստ
մուկք են , ապա ո՛ւր են տուրքն . միթէ
ասէ՞ Քրիստոս : Եւ ասեմ , ո՛չ ասէ ճշ-
մարտութիւնն . այլ յետ Յարութեանն
յորժամ առաքէր զնոսա՛ ետ հասարակ
զկատարեալ իշխանութիւնն Հոգւովն
սրբով , « Յերեկոյի միաշաբաթուն
յորժամ եմուտ Յիսուս դրօքն փակե-
լովք՝ ուր էին աշակերտքն ժողովեալ ,
եկաց ՚ի մէջ նոցա և ասէ . ողջոյն ընդ
ձեզ . և կրկնեալ զողջոյնն՝ ասէ ցնոսա ,
արպէս առաքեաց զիս Հայր՝ և ես առա-
քեմ զձեզ . և զայս իբրև ասաց , փչեաց
՚ի նոսա՛ և ասէ , առէք Հոգի սուրբ .
եթէ զուրուք թողուցուք զմեզս , թո-
ղեալ լիցի . և եթէ զուրուք ունիցիք ,
կալեալ լիցի » :

Տեսանէք՝ թէ սրպէս զանազանին
խոստմունքն ՚ի պարզեացս . զի անդ
ասէ՛ թէ զոր կապիցես , և ասո՛ թէ
զորոց թողուցուք և ունիցիք :

Ըստ պատմականի :

Դարձեալ՝ յորժամ հարցին աշա-
կերտքն զՏէր յառակ սերմանացանին ,
թէ « Բնդէր առակօք իօսիս ընդ նոսա .
ասէ ցնոսա , ձեզ տուեալ է գիտել ըզ-

խորհ
և ըն
յաշա
ուաց
երկն
ներք
թիւն
միայն
իմ ի
և ուր
ցընս
բուկ
ասնի
թիւն
եթէ
ունի
բուկ
նիւն
այժմ
արքա
եա .
թեն
դուն
Ը
ւանդ
թիւն
զիմս

ուսու
իթէ
ճըշ-
անն
րակ
ւովն
ուն
սկե-
հալ,
ընդ
ուս,
ուս
եաց
րբ .
թո-
իք ,
նին
անդ
թէ
զա-
ին ,
ստ .
ըզ-

խորհուրդս արքայութեան երկնից ր .
և Ղուկաս ասէ՝ թէ « Ամբարձ զաչս իւր
յաշակերտան՝ և ասէ . երանի է աղքա-
տացդ հոգւով, զի ձեր է արքայութին
երկնից » : Արդ՝ եթէ զանձառիցն և ըզ-
նեքքօսագունից խորհրդոցն զիշխանու-
թիւն ետ գիտել, որ իւր է և իւրոցն
միայն, ըստ գրեցելու մն՝ թէ « խորհուրդ
իմ ինձ՝ և իմոցն » , զիամրդ զարտաքին
և որ դրանն՝ յաչաղէր տալ մետասանի-
ցնն : Աւ դարձեալ՝ թէ զբովանդակ տե-
րութիւն արքայութեանն ետ երկոտա-
սանիցն, զիամրդ զփոքրագոյն իշխանու-
թիւն դրանն ոչ հաւատայր ՚ի նոսա . և
եթէ իւրոց է՝ որպէս և ետ, զիամրդ ոչ
ունին իշխանութիւն յիւրեանց տե-
րութեանն : Ահա ցուցաւ մեծագու-
նիւն՝ թէ ունին և զփոքրագոյնն : Աւ
այժմ տեսցուք՝ թէ զի՞նչ է բանալի
արքայութեանն երկնից , և կամ ու՞մ
ետ . զի մի և մեք վրիպեալ ՚ի ստուգու-
թենէ բանին , ըստ այլոց աղգաց ըն-
դունայն լիցի և մերն սրարձանք :

Արդ՝ որպէս գտաք ՚ի Քրիստոսէ ա-
ւանդեալ, առաջին բանալի է մկրտու-
թիւնն , որպէս ասէ Յիսուս առ Նիկո-
ղիմոս , « Աթէ ոք ոչ ծնցի վերատին ՚ի

ջրոյ և 'ի հոգւոյ , ոչ կարէ մտանել
յարբայութիւնն երկնից » . որոյ և ետ
իշխանութիւն :

Եւ երկրորդ՝ կատարումն կամացն
Հօր . որպէս ասէ դարձեալ Տէր , « Եթէ
ոչ ամենայն , որ ասէ ցիս տէր տէր՝ մըա
ցէ յարբայութիւնն երկնից , այլ որ ա
րասցէ զկամս Հօր իմոյ՝ որ յերկինս է » :

Եւ եթէ զի՛նչ են կամքն Հօր , նոյն
ինքն Արդին ուսուցանէ՝ և ասէ « Աչ են
կամք Հօր իմոյ՝ եթէ կորիցէ մի ոք 'ի նու
ցանէ » , ըստ օրինակի գտելոյ ոչխարին
միոյ 'ի հարիւրիցն մոլորեցելոյն : Եւ տայ
իշխանութիւն նոցա , եթէ մեղիցէ ա
սէ եղբայրն քո , երթ յանդիման կացո
զմեղս նորա դու միայն . եթէ լուիցէ
քեզ գալով 'ի խոստովանութիւն ասպաշ
խարութեանն , շահեցար զեղբայրն .
լոյծ 'ի ժամանակի զասպաշխարութեան
կասպանս , և ընդարձակեա նմա զեկեղե
ցի և զկենարարն խորհուրդ , որ է առ
հաւատչեայ արբայութեանն երկնից .
իսկ եթէ յամառեալ հրաժարէ , յետ
կրկնակի և երրորդի յանդիմանութեան՝
եղիցի քեզ իբրև զհեթանոսս . կասեա
ղնա արտաքոյ եկեղեցական խորհրդոցն ,
որ և յերկինս զնոյն ունի կասպանս ըստ

անս
կաս
Քրի
յիւ
աթ
դժ
ցին
լոցն
նին
ման
հու
թե
թիւ
'ի ճ
պա
տար
ցա
որոյ
մայ
նէ
են
Պեո

անել
ետ
մացն
թի
միտ
րա
էր
նոյն
չեն
նու
սրին
ուայ
ա
այո
իցէ
զաչ
րն .
եան
դե
առ
ից .
յետ
ան
դեա
ոցն ,
րստ

անսուտ բանին Տեառն :
Արդ՝ ընկալեալ երկոտասանիցն լու
կատարեալ իշխանութիւնս զայսոսիկ 'ի
Քրիստոսէ՝ և ոչ 'ի Պետրոսէ , և սփռեալք
յիւրաքանչիւր վիճակս՝ հաստատեցին
աթոռս ինքեանց , անշարժ 'ի դրանց
դժոխոց ըստ բանին Տեառն . և բաշխե
ցին զիշխանութիւնս զայս աշակերտե
լոցն ձրի , որպէս և ընկալանն՝ ըստ բա
նին Քրիստոսի : Աւ սյս յայտնի է յայս
մանէ՝ որ այժմս կատարի յեկեղեցի խոր
հուրդ մկրտութեան . և խոստովանու
թեամբ և ասպաշխարութեամբ մաքրու
թիւն 'ի Քրիստոսէ աղբիւրացեալ , ոչ
'ի ձեռն Պետրոսի 'ի մետասանան՝ և ա
պա նորօք 'ի մեզ , այլ 'ի Քրիստոսէ հա
սարակ յերկոտասանան , և 'ի ձեռն նո
ցա յիւրաքանչիւրոցն վիճակս : Ասն
որոյ ոչ կարօտանամք եկեղեցւոյն Հռով
մայ , զի ունիմք զիշխողսն մեր 'ի Տեառ
նէ առաքեալ՝ հաւասար ձեզ . արդ ուր
են պարծանքն ձեր , որ ոչ է 'ի կամացն
Պետրոսի :

ԲՆՆ ԵՐՐՈՐԻ

Ասէ Լիկաթն՝ ոչ ասաց Տէրն, « Այն մին՝ դու երբեմն դարձցիս՝ և հաստու տեսցես զեղբարս քս » . և զի՛նչ ևս գերազայն իշխանութիւն քան զայս :

Պատասխանի . արդ՝ հաստատելն զքեզ , չէ՛ քան թէ յետ գլորման իբիք . և նախ՝ հարցանեմք զձեզ , եթէ մեր գլորեցան մեռածանքն յետ ընդունելոյն զհոգին սուրբ , զի հաստատեաց զնոսա Պետրոս . ցուցէք յառաքելական մատեանցն , և հաւանիմք ձեզ , և այժմ՝ որք ՚ի նոցին սակի եմք՝ այլ հարկեցուցանէք ըզմեզ անզգամիլ , բայց ոչ եղէց անզգամ՝ քանզի զարդարն խօսիմ : Վիտեմք ըզՊետրոս միայն գնցթակղեալ յետ յարութեան Տեառն , որպէս ասէ Պօղոս առ Քաղասացիոն , եթէ « Ընդ հեթաւոսս ուռէր անխտիր . իսկ իբրև եկին ոմանք առ ՚ի Յակոբայ՝ երկուցեալ զատանէր , մինչև կեղծաւորեցան ընդ նմա և այլք՝ և Բառնաբաս անգամ . և իբրև տեսի՛ ասէ , թէ ոչ ուղիղ գնան ՚ի ճշմարտութիւն աւետարանին , ասեմ յԿեփաս առաջի ամենեցուն » :

Տեսանէք զգթելն Պետրոսի և զհաս

տատ
Ո
բաժ
զայս
որո՞ւ
տանն
հաս
կան
յորի
բոս
լիցի
Լ
թիւն
լոյն
պէս
բնն
սիրե
կայե
որն
տատ
Իս
ցէ .
յետ
հաս
այնպի
զձեզ
զսէրն

տասան ՚ի Պօղոսէ, և ոչ զայլն ՚ի նմանէ :

Այլ եղբարք, հաստատելն ՚ի բազումս բաժանի յեղանակս, բայց մեք զերիսս զայս առնելով ՚ի մէջ, տեսցուք թէ ըստ սրճում յեղանակի հաստատէ զմետասանն Պետրոս ըստ բանի Տեառն, Արդ՝ հաստատելն զայլս՝ կամ ընդհանուր է, կամ մասնական, որ է իշխանական, կամ յօրինակ լինել անձամբ, և ոչ տիրելով ըստ Պետրոսի, և զի հաւատարիմ բանս լիցի ՚ի գրոց ցուցցուք :

Եւ արդ՝ ընդհանուր հաստատութիւն է յետ ընդհանուր պայթակղելոյն և թերութեանն ՚ի հաւատոց, որպէս և գրէ ընդհանուր՝ Պօղոս առ Կորնթացիսն, « Այսուհետեւ եղբարք իմ սիրելիք՝ հաստատուն եղերուք, անշարժ կացէք. առաւել լերուք ՚ի գործս Տեառնն » . և գարձեալ՝ « Հսկեցէք, հաստատուն կացէք ՚ի հաւատոս » :

Իսկ մասնաւոր, յորժամ մի որ մեղեցէ, որպէս Կորնթացի մեղուցելոյն, զոր յետ ջերմեռանդն տարաշխարութեան հաստատէ զնա՝ գրելով « Հատ է, ասէ՛ այնպիսոյն պատուհասն սցն, աղաչեմ զձեզ, այսուհետեւ հաստատել ՚ի նա զսէրն » . և կամ զոր առ Քաղատացիսն՝

« Եթէ որ ըմբռնիցի յինչ և իցէ յան-
ցանս, դուք որ հոգևորքդ էք՝ հաստա-
տեցէք զայնպիսին հոգևով հեզու թք » :
Երդ՝ ըստ երկուց յեղանակացս այսոցիկ՝
ոչ ուրեք ասի հաստատել Պետրոսի ըզ-
մետասանսն, որ է իշխանական . և դուք
ոչ կարէք ցուցանել, զի և ոչ յանցանք
ինչ յիշատակի նոցա՝ կամ ընդհանուր
կամ մասնաւոր՝ յետ ընդունելոյն ըզ-
հոգին սուրբ :

Եւս ըստ երրորդ յեղանակիս ասեմք,
որ է օրինակաւ՝ և ոչ իշխանութեամբ .
որպէս դարձեալ ասէ առ Գաղատացի-
սրն՝ թէ « Եւսն սպրդողաց սուտ եղ-
բարց, որք սպրդեցին մտանել գիտել
զազատութիւնն մեր՝ զոր ունիմք ՚ի Քրի-
ստոս Յիսուս . զի զմեզ ծառայեցու-
ցեն . որոց ոչ առ ժամանակ մի անսացար
հնազանդութեան . զի ճշմարտութիւն
աւետարանին հաստատեցի ՚ի ձեզ » :
Օրդ արար և Պետրոս սպրդողաց սուտ
եղբարցն, որք ասացին յայնմ գիշերի
յորում յատեան ածաւ Տէրն, թէ « Եւ-
դու ՚ի նոցանէ՞ ես, նա ուրացաւ՝ թէ
ոչ » . և զի կամեցան իսպառ ծառայե-
ցուցանել ուրացութեան, կրկնեցին և
երեքկնեցին, և իսկոյն հաւ խօսեցաւ :

Եւս
նոսկ
ելաց
ի բ
թէ
րեւ
այլ
սեւց
« Եւս
թակ
րաս
գայե
ասէ
պէս
տաս
ընկ
ցեա
ընդ
զմեր
այսպ
բար
ծեւց
Եւ
տեւց

ան
ու
ն
րիկ
ըզ
ուբ
անբ
ուբ
ըզ

Եւ յիշեալ զբանն Տեառն՝ ոչ առ ժամա-
նակ մի անսաց ուրացութեան, ելեալ
ելաց գառնապէս. և հաստատեաց զնոսս
ի բանէ աւետարանին՝ զոր ասաց Տէր,
Թէ «Սիմոն Սիմոն, ահա՛ սատանայ խնդ-
րեաց խարբալել զձեզ իբրև զցորեան.
այլ ես աղաչեցի վասն քո՝ զի մի պակա-
սեացին հաւատք քո » :

Եւ պատասխանի :

մբ,
մբ.
ցի-
եղ-
եւ
բ-
ւս-
արք
ուն
ն :
ւս
բի
լ-
Թէ
իւ-
և
ւ :

Ասաց Տէր ցերկոտասանան, Թէ
«Յայսմ գիշերի գուբ ամենեքեան գայ-
Թակղեաց էք յինէն. և Պետրոս յու-
րաստ եղև՝ և ասէ. Թէ և ամենեքեան
գայԹակղեացին, սակայն ես՝ ոչ. և նա
ասէ, և դու երիցս ուրացիս զիս », որ-
պէս և եղևն : Իսկ յորժամ տեսին մե-
տասանքն՝ եթէ դարձաւ Պետրոս, և
ընկալաւ զնա Տէր՝ որ զմեծագոյնն յան-
ցեալ, հաստատեցան ի հաւատս Թէ
ընդունի և զմեզ՝ անտես առնելով և
զմերն գայԹակղութիւն : Ով եղբարք՝
այսպէս է հաստատելն Պետրոսի զեղ-
բարսն՝ զոր ասաց Տէր, և ոչ ըստ կար-
ծեաց ձերոց՝ իշխանութեամբ :

Ասէ Տէր, «Ի ու դարձցիս՝ և հաստա-
տեացես զեղբարս քո », եղբարք կուէ

նորա ըստ մարմնոյ՝ դարայել, զոր հաս-
տատեաց բանիւ աւետարանին քարո-
զու թեան . որոյ և վկայէ որ Քրիստոսի-
ւն խօսէր, թէ « Ար յաջողեացն Պեա-
րոսի յառաքելու թիւն թլիատու թեան,
յաջողեաց և ինձ 'ի հեթանոսս » :

Ըյլ պարասխանի :

Նա և զաւաղանաւն կոչեալ եղբար-
սնն հաստատէ, և այն կրինակի . նախ՝
ապաշխարու թեան օրինակաւ, զի և մեր
հաստատեալ եմք 'ի հաւատս՝ թէ ըստ
նմա և մեր գտանեմք զթողու թիւն մե-
զոց ապաշխարու թեամք . երկրորդ՝ 'ի
ձեռն ընդ հանրական թղթոցն վարդա-
պետու թեան :

Ըյլ պարասխանի :

« Օ յի դու՝ տսէ Տէր, դարձցիս՝ և հաս-
տատեցես զեղբարս քո՝ զորս ցուցար .
և ոչ առաց՝ թէ հաստատեցես զհաս-
տատողն սրբոց, վասն զի հաստատողք
են և մեռասանքն հանգոյն Պետրոսի,
որպէս վկայէ Պօղոս՝ որ Քրիստոսիւն
խօսէր առ Տիմեայիսն, թէ « Նա եղ-
գովանս մարգարէս և աւետարանիչս՝ 'ի
հաստատու թի սրբոց, 'ի գործ պաշտա-

ման
Տ
զիբ
իշխ
տան
նեը

աւ
նա
փա
զաւ
լու
թոյ
լեզ
ցայ
րոս
րոս
պա
տա
աս
թա
նայ

ման, 'ի շինուած մարմնոյն Քրիստոսի ու :

Տեսանէք՝ թէ որպէս յամենայնի ան-
զիրկ պահէ զերկուտասանն 'ի հասարակ
իշխանու թենէն, վասն որոյ և ոչ կարո-
տանամք այլու մ հաստատողի՝ զվերն ու-
նելով հաստատողս :

ԲՆՆ ՉՈՐՈՐԴ

Այս Լիկաթն՝ վասն Պետրոսի ասէ
աւետարանագիրն, թէ՛ « Հայեցեալ ընդ
նա Յիսուսի՝ ասէ, դու կոչեսցիս Աե-
փաս ու և Յովհաննէս յունարէն գրեալ
դաւետարանն, Աեփալ ասաց՝ որ է գը-
լուխ . և նախախնամու թիւնն ոչ ետ
թոյլ թարգմանել զբանս զայս յայլ
լեզու, այլ նովին բառիւն պահեաց
ցայժմ, զի ցուցցէ այսու գլուխ՝ Պետ-
րոս : Ալ զԱեփասն՝ որ թարգմանի Պետ-
րոս, ոչ յիշէր :

Պատասխանի . և արդ՝ մի դուք,
պարծանքս այս յոյժ է փցուն, և ան-
տարակոյս : Ասի՛ զի որ գրեացն, նա
ասաց՝ թէ՛ « 'Ի ու կոչեսցիս Աեփաս, և
թարգմանեաց զնա Պետրոս ու և 'ի Յու-
նաց աւետարանն ցայժմ այսպէս է գը-

րեալ, զի ընթերցեալ այսպէս լուար. և
'ի հմտագունից արանց հարցեալ՝ այսպէս
ասացին, որպէս և գրեալն էր:

Ըյլ պատահանի:

Եւ արդ՝ զի այսպէս է գրեալ, ասա
ցէք՝ յաղագս որոց պիտոյից ասաց ըզ
կեփալն, թէ թարգմանի Պետրոս. Պետ
րոսն Յունարէն է, և այս ոչ էր բնաւ
պիտոյ: Իսկ եթէ ասիցէք՝ թէ կեփալ
'ի կեփալ ասաց թարգմանել, նա և այս
անմտութիւն՝ զգլուխ 'ի գլուխ թարգ
մանելն 'ի մի և 'ի նոյն բարբառ, զոր
մեզ պարտ էր առնել զայս՝ որ թարգ
մանեցաք 'ի մեր լեզուս:

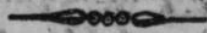
Եւ գարձեալ, եթէ Յովհաննէս 'ի
Տեառնէ գլուխ լուալ՝ և քար թարգ
մանեաց, այս՝ ոչ միայն յիմարութիւն,
այլ և ստութիւն և թերութիւն մու
ծանէ յաւետարանն, և անհատաա
ցուցանէ զբողոքն՝ զոր մի լիցի:

Իսկ եթէ՝ զոր լուաւն կեփաս Եր
րայեցերէն, և ասաց թէ՝ որ թարգ
մանի Յունարէն Պետրոս, որպէս և գր
րեալ է 'ի նոցայն և 'ի ձերդ՝ և յամե
նայն աղգաց աւետարանսն, ընդէր զըր
պարտէք զճճմարտութիւնն, և ասացիք՝

նախ
զի ոչ
կեփա
զմի
վայր
Ի
լուխ
գլուխ
գլուխ
ոչ ջո
զոչխ
գլուխ
ասա
կարծ
ասաց
խմ
նչան
Պ
այլ բ
ւետա
նակէ
զի ոչ

նախախնամութեանն պահել զբանն .
 զինչ առաւելութիւն ունի Յունարէն
 կեզիւն՝ ՚ի վերայ գլխոյն Հայերէն , ոչ
 զմի և զնոյն նշանակեն իր . ահա ընդ
 վայր մտածութիւն :

Իսկ թէպէտ և տամք՝ ըստ ձեզ գը
 լուխ գող ասացեալ , ասացէք՝ մեմ է
 գըլուխ . զի ամենայնի գըլուխ՝ անձին է
 գըլուխ , և որ ասացն՝ ըստ ձեզ զանձն
 ոչ ցուցանէ , որպէս և յարածեալ ասելն
 զոչխարսն . և զի ոչ է անձն , ապա և ոչ
 գըլուխ՝ որպէս ձեզ թուի . և ընդէր ըս
 տուերամարտ լինիք՝ զօգ հարկանելով
 կարծէք յաղթիս լինել , զոր ոչն ատէք :

ԲՆ Ն ԻՆՊԵՆՊԵՐ

Ասէ Լիկաթն , ընդ Պետրոս միայն
 ասաց Տէր՝ թէ “ Ըրածեալ զոչխարս
 իմ ” . և զայս անլուծանելի ասեն գող
 նշանակ իշխանութեանն :

Պատասխանի . նախ ատեցուք՝ թէ
 այլ բան համազօր այսմ բանի գոյ յա
 ւետարանսն , թէ ոչ . և թէ՛ այլ ի՞նչ նշա
 նակէ արածելն բան զաշակերտելն : Եւ
 զի՛ ոչ այլ ինչ ցուցանէ , վկայէ Եղեկիէլ

որպէս 'ի դիմաց Աստուծոյ, թէպէտ և
'ի հակառակէն. « Այսպէս ասէ Տէր՝
ո՛ր հովիւք Իսրայէլի. միթէ հովիւք զան-
ձի՛նս արածեն, ո՛չ հովիւք զոչխարոն ա-
րածեն. արդ ահաւադիկ զգէրսն զէ-
նէք, զասրն զգենուք և ուտէք զկաթնն,
և զխաշինս իմ ոչ արածէք ». որպէս և
այժմ, և ոչ ոք է՝ որ յանդիմանէ. Արգ-
եթէ յայտ եղև թէ նոյն է արածէլն և
աշակերտէլն, ապա ոչ է տեսանել մեզ
միայն զբառիցն զանազանութիւն, այլ
զմտացն դիտաւորութի. քանզի սովորու-
թիւն է Փրկչին՝ զմի և զնոյն իր բազմա-
զան բառիւք նշանակել, որպէս զարքայ-
ութիւնն երկնից ուռկանիւ և գանձիւ
և մանանեխիւ՝ այսպէս և զքարոզութի
աւետարանին, զոր աստ արածեա զոչ-
խարսն ասաց՝ այլուք հունձս կոչեաց,
և հարսանեաց նմանեցոյց սպարաասու-
թեան. և 'ի Հօրէ և յիւրմէ ասաց հա-
նել և առաքել զմշակսն և զճառայսն. և
ո՛չ մշակ մի և ճառայ՝ որպէս ձեզք թը-
ւի, այլ հասարակ զերկոտասանսն. ժո-
ղովել զորայն, և ածել 'ի հրապարակացն
զկուրացեալսն յիսկապէսն լուսոյ՝ 'ի լոյս
գիտութեան ճշմարտութեան, որպէս և
էին կոչեցեալ լոյս աշխարհի:

ա և
Տէր՝
զան
ն ա
զէ
Յնն
ս և
բգ
ն և
մեզ
այլ
բու
լմա
բայ
ձիւ
թի
զոչ
աց
ու
հա
ն և
թը
ժո
ացն
լոյս
ս և
այլ

Այլ պատասխանի :

Գարձեալ տեսցուք՝ թէ զինչ արտաբերեն իցէ, զի մի զհոսանուտս զայս կարծեսցուք՝ և զգալապէս զարածելն . և եթէ այլ ոք իցէ յայսմ արօտի արածող՝ թէ Պետրոս միայն : Այլ արդ՝ է արօտն ըստ ինքեան կերակուր . և եթէ կերակուր է, յայտ է՝ թէ զանազանեալ է ըստ կերողացն . որպէս անբանիցն է զգալին իստ՝ այսպէս և բանաւորացս Բանն Ատուծոյ և իմաստութիւն . որպէս առտէ սուրբն Գալիթ յեօթանասներորդ եօթներորդ Սաղմոսին, թէ « Զովուէր զխորայէլ . և արածէր զնոսա իմաստութեամբ սրտի, և անմեղութեամբ ձեռաց առաջնորդէր նոցա » . և Տէրն՝ թէ « Այ հացիւ միայն կեցցէ մարդ, այլ ամենայն բանիւն Ատուծոյ » : Արդ՝ զբանն իւր Բանն Ատուծած ոչ միայն Պետրոսի ետ, այլ և ընկերացն նորս հասարակ ՚ի Գալիլեա՝ ուր ժամադիրն եղև տեսանել զնոսա . որպէս և գրեալն է, իբրև ետես զնոսա՝ ասէ « Գնացէք այսուհետև՝ աշակերտեցէք զամենայն հեթանոսս . ուսուցէք նոցա զբանն իմ զամենայն՝ զոր ինչ սլատու իրեցի

ձեզ » . և թէ « Զողին սուրբ եկեալ ու
 սուսցէ և յիշեցուցէ ձեզ զբանն իմ » .
 Եւ զիմաստութիւնն և ասէ զհրէպոսն .
 « Լ'ապրեցից 'ի ձեզ իմաստունս՝ զորս
 սպանանէք » : Եւ Պօղոս , թէ « Մեր
 բարոզեցուք զխաչելեան քրիստոս՝ որ
 պէ՞տքէք հրէիցն զայն թակզութիւն , այսպէս
 նոցին կոչեցելոցն՝ զքրիստոս Աստուծոյ
 զօրութիւն և Աստուծոյ իմաստութիւն » :
 Եւ զի արօտ է բարոզութիւն , նոյն ինքն
 ցուցանէ Պօղոս « Տղայաբարոցիցն կու
 թըն ասէ Զամբեցի , խնկ կրթեցելոցն
 ճաշակելեօք՝ հաստատուն կերակուր » .
 Տեամնէք , թէ նրպէս հասարակ ցու
 ցան արածող . զի զոր անդ արօտ ասաց
 քրիստոս զաւետարանն՝ որ քրիստոսիւն
 խօսէր , Զամբուսն և կերակուր ասէ :

Ը.Ղ Կոպտականի :

Մի տեարք , ասա՛ և ոչ յայսմ՝ մասին
 զրկէ Տէրն զմետաանան , զի ասաց՝ թէ
 « Ըրածեա՛ զոչխարան » և ոչ զհովիւսն .
 վասն զի հովիւք են և այլ համակարգքն
 նորա աշակերտքն՝ և արածող նման նը
 մա . վկայէ Պօղոս առ Եփեսացիսն՝ և
 ասէ , « Եւ եզ զոմանս աւետարանիչս ,
 զոմանս հովիւս և վարդապետս » :

S
 աչ ա
 զվար
 որպէ
 սանս
 Պետ
 սի ,
 տուա
 ոչ կ
 այլ
 թէ
 անխ
 միու
 լով
 և մե
 Արդ
 երկո
 է յ
 առս
 այն
 բիոս
 բար
 Ե
 հաւս
 վաստ

լու
խմ
յան
զորս
Մեք
նոր
այէս
ւնոյ
ի
ինքն
կու
լոյն
բ
ցու
ասց
սին
թէ
ան
գքն
նը
ի
կ

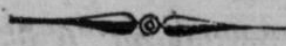
Տեառնէք՝ թէ որպէս յայտնեաց թէ
ոչ այլ ինչ է հովուելն և արածելն, քան
զվարդապետելն, և անզանազան եցոյց
որպէս յամենայնի՝ և յայսմ զերկստա-
սանան. իսկ յձր արօտ ասէք արածել
Պետրոսի զբանաւոր ոչխարսն Քրիստո-
սի, ցուցէք զբարձրագոյնն քան զմե-
տասանիցն՝ որով պարծիքդ. իսկ եթէ
ոչ կարէք ցուցանել այլ՝ քանզի ոչ գոյ
այլ աւետարան, դուք ինքնին վկայէք
թէ մի և նոյն են իշխանու թեամբ. Անբէ-
անխափտելի Արդին Աստուծոյ Հարբ ըզ-
միութիւն իշխանու թեան նոցա, ասե-
լով « Հայր՝ եղիցին և սոքա մի, որպէս
և մեք մի եմք »: Արդ՝ եթէ ըստ Հօր և
Արդւոյ՝ հաւատար ունին զպետութիւն
երկոտասանքն ըստ Տեառն քանին, յոյժ
է յանդգնութիւն մուծանել ՚ի նոսա
առաւելութիւն և նուազութիւն, զի
այն ՚ի Հայր և յԱրդի վերաբերի. և զա-
րիտին ախտանան մոլութիւն զանխա-
բար այնպիսւոյն խորհողքն:

Այլ պատասխանի:

Այլ զի ասաց, արածեա՛ գոչխարս իմ.
հաւատաց յատուկ զառաքելութի թրու-
փատութեանն՝ Պետրոսի, իւր կոչելով

ոչխարս . ըստ այնմ՝ թէ « Ոչ ուրեք աւ
 ուսքեցայ՝ եթէ ոչ առ ոչխարս կորու
 սեալս տանն Խորայելի », և թէ « յիւրն
 եկն ». որպէս Պողոս վկայէ առ Գաղա
 տայիս զյատկութիւնն, թէ « Իբրև տե
 սին կարծեալ սիւնքն՝ թէ հաւատա
 ցեալ է ինձ աւետարանն անթլիատու
 թեան, որպէս Պետրոսի թլիատու թեան ».
 և արդ՝ ո՛ւր հաւատացաւ՝ թէ ոչ յայ
 որմ վայրի, ցուցէք՝ զի ոչ ստէ վկայն
 ճշմարիտ :

Իսկ եթէ ասիցէք՝ թէ հեթանոսք ոչ
 են ոչխարք Քրիստոսի . թէ այսպէս իւ
 ցէ, ապա զո՞վ արածեն մետասանքն .
 ասեմք թէ՛ այն և հեթանոսք . զի զնոսա
 կոչեաց ասելով, « Նա՛ և այլ ևս ոչխարք
 են իմ՝, որ ոչ են յայսմ գաւթէ . և զայն
 ևս պարտ է ինձ ածել այսր . և եղիցին
 մի հօտ՝ և մի հովիւ » . և Պողոս վկայէ
 թէ « Չիք խտիր, ոչ հրէի, և ոչ հեթա
 նոսի . զի ամենեքին դուք մի էք ՚ի Քրիս
 տոս Յիսուս » : Տեսանէք՝ թէ որպէս
 ցուցաւ ըստ միութեան ոչխարացն՝ մի
 իշխանութիւն արածողացն :

Լ
 է նո
 տոս .
 ՚ի վե
 տի ,
 ցիս .
 ուսե
 Պ
 կոտա
 զանու
 և ոչ
 եթէ
 այլ ՚ի
 նու թ
 իսէ ,
 այս ՚ի
 Իս
 ապա
 և մե
 նակե
 ըւ մն
 զձեզ
 և թէ

ԲՆՆ ՎԵՑՆԻՈՐԴ

Ասէ Լիկաթն, ոչ ե այս մեծութի
 է նորա՝ զի զմահն նշանակեաց Քրիս-
 տոս . ասէ « Յորժամ ծերացիս, ձեռո-
 ՚ի վեր կարցես՝ և այլք անցեն քեզ գո-
 ւափ, և ասնիցեն զքեզ՝ ուր ոչն կամի-
 ցիս . նշանակեալ թէ որով մահու փա-
 ռաւոր առնիցէ զՍասուած » :

Պատասխանի . նախ զի յաղագս եր-
 կոտասանիցն իշխանութեան անդանու-
 զանութեան է առաջարկութիւնս մեր՝
 և ոչ մահու որպիսութեան . զի մահն ոչ
 էթէ հաստատութիւն տէրութեան է,
 այլ ՚ի բաց բարձումն կենաց և իշխա-
 նութեան . զի յեա ելլցն ոչ ումէք իշ-
 խէ, և ոչ ինչ ունի դիտաւորութիւն
 այս ՚ի բանս մեր :

Ըյլ պատասխանի :

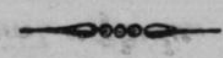
Իսկ եթէ մեծութիւն թուի ձեզ,
 ապա ոչ ինչ նուազ երևին յայսմ մասին
 և մետասանքն վասն նոյնգունակ նշա-
 նակերցն և զնոցայն մահ՝ ըստ գրեցե-
 լումն, թէ « Ահաւասիկ ես առաքեմ
 զձեզ իբրև զոչխարս ՚ի մէջ գայլոց » .
 և թէ՛ « Մատնեացեն զձեզ յատեանս,

և ՚ի ժողովուրդս տանջուցեն, և ՚ի խաչ
հանիցեն զձեզ, և սպանանիցեն» . և թէ
« Որ սպանանիցեն զձեզ՝ համարիցին
պաշտօն մատուցանել Աստուծոյ » . և թէ
« Սի երկնչիք յայնցանէ՝ որ սպանանեն
զմարմին » : Եւ արդ՝ զի՛նչ ասէք, միթէ
ոչ են մահու եշանակք այսոքիկ : Եւ ոչ
վասն տանջանացն զանազանու թեան ա-
սէ՝ զորով փառաւորելն զԱստուած . զի
բազմազանքն զմի և զնոյն ունին կա-
տարած, զմարմնոյն միայն մեռանիլն,
որպէս ասաց Տէր : Եւ վասն մահուն
որպիսու թեան՝ որ է ելք, բանդի յեր-
կուս բաժանի մահ մարդոյ՝ ՚ի չար և ՚ի
պատուական . որպէս ասէ մարգարէն
Դաւիթ յերեսներորդ երրորդ Սաղմո-
սին, թէ « Սահ մեղաւորին չար է » .
և ՚ի հարիւրերորդ տասներորդ հինգե-
րորդ Սաղմոսին, թէ « Պատուական է
առաջի Տեառն մահ սրբոց իւրոց » . վա-
սըն որոյ ՚ի բաց հանէ ՚ի նմանէ զչար
մահուն երկիւղ՝ և ասէ, պատուական
մահուամբն մեռանիլ որով փառաւորի
Աստուած : Եւ զի յատուկ ասէ ցՊետ-
րոս՝ հատտատէ զնա վասն դիւրափոփոխ
գորոյ բարուցն . որպէս ՚ի ժամ չարչարա-
նացն՝ եթէ ՚ի խնդրելն սատանայի, ես

աղա
դրգ
ուա
զի մ
նակ
ասէ
գալ
փառ
պա
բան
նու
նրմ
և բ
ստե
մի
գն
« շ
մը
նու
Առ
յար
ասէ
գոր
նմա
ու
բան
թե

խաչ
Թէ
իցին
Թէ
նեն
Թէ
առջ
առ
զի
կա
իցն
ուն
յեր
և ՚ի
րէն
զմո
է ու
գե
ն է
վա
չար
կան
որի
ետ
իսի
րա
ես

աղաչեցի վասն քո . և զայս ոչ որ յան
դրգնի ասել , Թէ մետասանքն ոչ փառ
ուաւորեցին զՍտուած մահուամբ . և
զի մի են եւք նոցա՝ միապէս և զմրցա
նակն խոստացաւ նոցա Տէրն . “ Ի ուք
ասէ , որ եկիք զկնի իմ՝ ՚ի միւսանգամ
գալտեանն յորժամ նստցիմ յաթոռ
փառաց իմոց , նստջիք և դուք յերկո
տառան աթոռս դատել զԻսրայէլ ” . որ է
բանս այս զօդ կատարման անզանազա
նութեան նոցա . որպէս անդ՝ ըստ այ
նքմ և աստ , և եթէ ոչ անդ՝ և ոչ աստ ,
և բոլորն բարձաւ ձերդ իշխանութիւն
ստելով զճշմարտութիւնն :

ԲՆԵ ԵՕԹԵՆԻՄՈՐԴ

ՍԵ Լիկաթն , ոչ ահա մեծի իշխա
նութեան ցոյցք է՝ որ պատմի ՚ի գործս
Առաքելոցն , Թէ “ Յաւուրսն յայնոսիկ
յարուցեալ Պետրոս ՚ի մէջ եղբարցն՝
ասէ , ա՛րք եղբարք՝ պարտ էր կատարել
գրոյն վասն Յուդայի , որ հասեալ էր
նմա վիճակ պաշտամանս մեր . սա ու
ռուցեալ հերձաւ . արդ՝ պարտ է յա
բանցս որ ընդ մեզս են , վկայ յարու
թեանն քրիստոսի լինել ընդ մեզ ” :

Պատասխանի . բարէ իմաստութեան
 ձեր . զի զկատարելապէս հաւասարու
 թեան զյայտնու թիւնն ոչ իմանայք , զի
 զխրաան տալ իբր 'ի մեծութիւն յիշէք
 զնորա , և զոչն կարել ձեռնադրել յաս-
 տիճան երկուսասանիցն զոր վասն համա-
 կարգութեանն՝ ոչ ածէք զմտառ : Օ ի
 սնա է իշխանին յառաջ ածել զնորեալ
 սրն՝ յորոց տուեալն է 'ի Տեառնէ ընդ
 իւրով իշխանութեամբ , և տպա իշ-
 խել իւրոց վիճակելոցն . զոր ոչ ընկա-
 լեալ 'ի վերայ մետասանիցն , որպէս ին-
 քնն ցուցանէ՝ յստու ած վերաբերելով
 զընարութիւնն ըստ ինքեանց 'ի Տեառ-
 նէ , և 'ի Հոգին սուրբ զգորութիւն ըն-
 դունելութեան : Այլ և զայս ոչ կարէք
 ասել թէ ոչ ունէր իշխանութիւն ձեռ-
 նադրութեան , զի թէ ոչ Պետրոս՝ և ո՞
 այլ ոք . բայց որոց տուաւն՝ զոր այժմիկ
 ունիք : Իսկ եթէ ասիցէք անկատար
 գող , թէպէտ յեա Յարութեանն վասն
 չե ևս ընդունելոյ զՀոգին սուրբ , ա-
 սպա զի սարժիք անկոտարիւքն իբր կա-
 տարելովք , իսկ եթէ կատարեալ՝ որպէս
 և էրն , ընդէր ոչ խոստովանիք զհա-
 ւասարութիւնն :

տու
 խան
 տա
 ունի
 Արդ
 սէսի
 նորա
 ասե
 առն
 ժողո
 ես ա
 գեա
 զբան
 դոցա
 և զս
 Աստ
 բար
 զարա
 թեա
 լուտ
 ուղ ա
 բան
 Տեառ
 հրամ
 ծայր

Այլ պատմութիւնք :

Գարձեալ՝ հարցանեմք վասն խրատուն . ասացէք՝ եթէ զինչ նշանակ է իշխանութե, որ և նուաստագունիցն պատահէ առ յոյժ բարձրագոյնսն, որպէս և ունիմք զոյն 'ի դրոց ցուցանել յելիցն :

Արդ՝ յորժամ եկն Յովթոր աներն Մովսէսի առ Մովսէս՝ և ետես զտառապանս նորա 'ի բազում հոգոցն որ յամբօխէն, ասէ զՄովսէս . « Աչ է ուղիղ բանդ՝ զոր առնես, անհնարին տանջանք է քեզ և ժողովրդեանդ . ոչ կարես միայն առնել, ես տայ քեզ խրատ . լեր դու ժողովրդեանդ առ 'ի Ասատուծոյ, և տարցես զքանս դոցա առ Ասատուած . և դիցես դոցա վկայութի զհրամանացն Ասատուծոյ և զպատուիրանաց նորա . ընտրեա՛ արս Ասատուածապաշտս որ հեռի իցեն յամբարտաւանութենէ, և կացուցես հազարասլետս մինչև ցտանապետս, և թեթեացի 'ի քէն, և այլ ևս յորպս : Այլ լուառ Մովսէս ձայնի աներոյն, և արար ուղասաց նմա » : Արդ՝ մե՞ծ ասես զՅովթոր քան զՄովսէս զաստուած կոչեցեալն 'ի Տեառնէ, զի և տարերք ոչ ելանէին ընդ հրամանս նորա . և զինչ է զոյս ասել առ ծայրագոյնն իմաստութի՛ որ և եղևն :

764
ու
դի
շէք
աս
մա
Սի
ալ
նդ
իշ
կա
ին
ով
ու
ըն
էք
ու
ն
մք
ար
ան
ա
ա
էս
ա

Համառօտ պատասխանի չորիցն բանից 'ի յեթանցն՝ զորս
 սասց Տէր առանձնակի ցՊետրոս , զորս կարծեն մեծու
 թիւն գող նմա , և նովաւ ինքեանց՝ Հռովմայեցիք . զի
 էրեքն այլ ոչ տան զօրութիւն կարծեաց նոցա՝ թէպէտ և
 ոչ այսօրիկ : Եւ համեմատութիւն ընդդէմ նոցին 'ի նը
 շատացուցիչ ասացելոցն :

Իսկի էթէ ասիցեն Հռովմայեցիքն ,
 էթէ ոչ ետ կրկին իշխանութիւն Պետ
 րոսի քրիստոս՝ ընդէր զմեծամեծ բա
 նըս զայստօրիկ բաց յընկերաց նորա ա
 սէ ցնա :

Եւ որս ասացուք նախ՝ թէ ոչ նո
 րոգ ինչ ետ պարզւես նմա , այլ 'ի տուե
 ցելոցն հասարակաց՝ կրկնեաց առ նա .
 և այսօրիկ՝ որք միտս ունին , նուաստու
 թեան և անհաստատ լինելոյ են ցոյցք
 նմա՝ և ոչ կրկին իշխանութեան և վե
 հագուենութեան մետասանիցն , վասն
 անխախտ կալոյ մնալոյ 'ի տուեալ իշ
 խանութիւնն նոցա 'ի Տեառնէ :

Իսկ դուք բարձրացուցանողօրդ պար
 ծիք , և զնուաստացուցանողօրն զանց
 առնէք . և զի ասաց՝ թէ “ Դու ես վէմ ”
 և զայլն զմտաւ ածէք , և զոր ասաց թէ
 “ սատանայ իմ ես ” և զնմանն սորա ոչ
 յիշէք . զի որ ասացն՝ թէ “ դու ես վէմ ,
 և յայդր վերայ շինեցից զեկեղեցի իմ ”

նա ասաց՝ թէ « սատանայ ես իմ, և
 գայթակղութիւն ես իմ », և որ հրաւ
 մայեաց՝ թէ « Տաց քեզ զփականս ար
 քայութեան երկնից », նոյն ինքն բար
 բառեցաւ՝ թէ « ոչ խորհիս զԱստու
 ծոյսն » այսինքն զարքայութեանն : Եւ
 որ խօսեցաւ առ նա՝ թէ « դարձցիս և
 հաստատեցես զեղբարս քո », նա հոչեաց
 զնա « թերահաւատ և երկմիտ » : Եւ
 որ մակայաւել երիցս՝ թէ « Բրածեա՛
 վոչխորս իմ », նա գուշակեաց զնմանէ՝
 թէ « երիցս ուրացիս զիս » :

Տեսանէք՝ թէ որպէս համեմատեցան
 միմեանց կողմանքն երկորեան, և այսու
 քիկ ասացան ՚ի նախախնամութենէն
 Աստուծոյ, զի մեծամեծքն դեռ ևս են
 ՚ի հաստատութիւն վերստին՝ և ՚ի նորո
 գումն նուաստացուցանողացն, և ՚ի հա
 տումն երկուց մեծ ախտից՝ բարձրայօ
 նութեան և գայթակղութեան. զի
 դուք մի մեծովքն ամբարտաւանեալիք՝
 որպէս կրիդ ՚ի ձեզ, և այլք մի ներհա
 կօք գայթակղեալք՝ նուաստ համարեա
 ցին զՊետրոս քան զընկերսն :

Իսկ եթէ ասիցէք թէ, Աստուած
 անզեղ է ՚ի բարեարութիւն, և անյի
 շաչար ՚ի սխալանս ՚ի զղանալն, այն՝

զի որ
 ՚ի լր
 էր ա
 սլմ
 յաւ
 լ
 ոչ ըն
 Հոգւ
 ստիկ
 իսկ
 սուր
 արնջ
 հարկ
 մեծօր
 հասա
 ի
 ճառս
 քրն
 և եթ
 կուցն
 սացե
 անխո
 նու թ
 վասն
 դասս
 կու թ
 թէ «

Բ, և զի որ ոչ հաւատայ այսմ, եղիցի ունայն
հրաւ ՚ի լաւագոյն զօրութենէն. այլ եթէ ոչ
արեւր արժան յիշել զնուաստագոյնսն յոյ-
ւարս սրմ վայրի՝ և ոչ արժան ընթեռնուլ
ուլ յաւետարանսն :

Եւ Արդ՝ հարկ է ձեզ, կամ տրտհարկել
ու և ոչ ընթեռնուլ յեկեղեցի և մեղադրել
էաց Հոգւոյն սրբոյ խօսողին զբանսս զայ-
Եւ սոսիկ, և կամ արտաքս հանել ՚ի գրոցն :
Յեւ Իսկ եթէ այս անհնարին է՝ զի Հոգին
սնէ՝ սուրբ գրով ետ արձանացուցանել մըշ-
տընջենաւ որ յարակայութեամբ, ապա
ցան հարկ է ոչ զանց առնել սրպէս զմեծա-
յաւ մեծօքն՝ սոյնպէս և զփոքումբքն ըստ
նէն հասարակ գրեցելումն :

Են Իսկ եթէ փոքունքն ոչ են ՚ի պատ-
րու ճառս նուաստութեան, և ոչ մեծամեծ-
հաւ քրն ՚ի պատճառս բարձրայօնութեան .
այս և եթէ ոչ այն՝ և ոչ այս, ապա յեր-
զի կուցն է մեզ հրաժարելի յախտիցն ա-
ջիք՝ սացելոց, և զմիջինն ընթանալ պողոտայ
հաւ անխոտոր՝ և երկոտասանական իշխա-
եւ նութեամբն միայն պատուել զՊետրոս .
վասն զի այս իսկ են կամք երանելեացն
աճ դասու՝ որ յամենայն ուրեք հասարա-
յի կութեան աշակերտեցան . ըստ այնմ,
յն՝ թէ « Ամենեքին դուք եղբարք էք » . և

Թէ՛ « Հայր՝ եղիցին և սորա մի, որպէս
 և մեք մի եմք » . և մեզ զնոյն ուսուցին,
 Թէ՛ « Յոր կոչեցարուքն՝ ՚ի նմին կաց-
 ջիք » . և Թէ՛ « Յամենայնի որ է ՚ի ձեզ՝
 մի ինչ առաւել խորհելքան զարժանն,
 այլ խորհիլ ՚ի զգաստանալ » ՚ի հաւա-
 տացեալսն իւրաքանչիւր ումեք ՚ի Քլ-
 րիստոսէ Աստուծոյ մերմէ . որում ընդ
 Հօր և ամենասուրբ Հոգւոյն փառք՝ իշ-
 խանուԹիւն և պատիւ , այժմ և միշտ
 և յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

Յոր
 Աստ
 խանո
 դէմ
 Յոր
 ընդ
 ընդ
 ընդ
 « Վ
 զան
 Բ
 անձ
 անգ
 Գ
 առ
 խան
 և ց
 քայ
 Դ
 « Ա
 զկնի
 մուս
 յաթ
 յերկ
 տաս

այէօ
ցին,
կաց-
ձեզ՝
սնն,
ւա-
ՔԼ-
ընդ
իւ
իշա

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԵՐ

Յաղագս անզանազանութեան առ միմեանս երկուտասն
Առաքելոցն . և հասարակ ընդունելոյ ՚ի Քրիստոսէ զիւ-
խանութիւն . և ինքնագլուխ գոյոյ իւրաքանչիւրցն ընդ-
դէմ՝ Հռովմայեցւոցն վկայութեանց՝ զորս առանձինն
առնուն ՚ի Պետրոս :

ԿԱՒ՝ հասարակ ասաց Քրիստոս ,
“ Դուք էք աղ երկրի ” առ ՚ի բառնալ
զանհամու թիւնս նոցա :

Բ . “ Եւ դուք էք լոյս աշխարհի ”
անծածկելի՝ առ ՚ի փարատել զխաւարն
անգիտութեան ՚ի բոլոր տանէս :

Գ . “ Եւ զերկուտասանսն կոչեցեալ
առ ինքն , ետ նոցա զօրութիւն և իւ-
խանութիւն ՚ի վերայ ամենայն դիւաց
և ցաւոց . և առաքեաց քարոզել զաբ-
քայութիւնն Աստուծոյ ” :

Դ . Եւ նոցա միայն ասէ Յիսուս՝
“ Ըմէն ասեմ ձեզ . զի դուք որք եկիք
զկնի իմ , ՚ի միւսանգամ դալստեան ի-
մում՝ յորժամ նստցի Որդի մարդոյ
յաթոռ փառաց իւրոց , նսաջիք և դուք
յերկուտասան աթոռս դատել զերկու-
տասան ազգսն Իսրայէլի ” :

Տեսանէք՝ թէ որպէս ընդ իւր ցուցանէ անզանազան զնոսա առ միմեանս, որպէս աստ՝ և անդ . և որոշէ զնոսա յայլոց զհետ ընթացելոցն, թէ և նոքա ասէ հարիւրապատիկ առնուն, և զյաւիտեանական կեանսն, բայց աթոռ ոչ խոտանայ վասն անհամեմատութեանոցա :

Ե. Եւ նոցա հաւասար ասէ՝ « Չեզտուեալ է գիտել զխորհուրդ արքայութեան երկնից » . զի՞նչ մեծագոյն իշխանութիւն ասէ որ գոյ քան զայս . և զայս՝ որով նոքա պարծին մեծ գոյ, նա ամենեցուն ետ :

Զ. « Լ՛մէն ասեմ ձեզ, զի զոր կապիցէք յերկրի՝ եղևցի կապեալ յերկինքս . և զոր արձակիցէք յերկրի՝ եղևցի արձակեալ յերկինս » :

Է. « Եւ մատուցեալ Յիսուս խօսեցաւ ընդ նոսա՝ և ասէ, տուաւ ինձ ամենայն իշխանութիւն յերկինս և յերկրի . որպէս առաքեաց զիս Հայր, և ես առաքեմ զձեզ . գնացէք այսուհետև՝ աշակերտեցէք զամենայն հեթանոսս . մկրտեցէք զնոսա յանուն Հօր և Որդւոց և Հոգւոցն սրբոց . ուսուցէք նոցա զամենայն՝ զոր ինչ պատուիրեցի ձեզ . և ես ընդ ձեզ եմ մինչև ՚ի կառարած աշ

խար
ներ
Ե
և ա
զնոս
զնոս
խող
թ
անդ
և զձ
Ժ
զի ե
լինել
Ժ
և դ
զանհ
տու
ետ ն
առա
Ժ
զի զս
ճանո
հաս
պա
զանս
սրն

խարհի ” . և այս՝ բարձրագոյն և ան-
ներհակ վկայութիւն :

Ը. “ Եւ եհան զնոսա 'ի Բեթանիա ,
և ամբարձեալ զձեռս իւր՝ օրհնեաց
զնոսա ” :

Տեսանէք՝ զի ինքն ձեռնադրեաց
զնոսա , և եցոյց զինքն միայն նոցա իշ-
խօղ՝ և ոչ զՊետրոս կամ զայլ ոք :

Թ. Եւ թէ՛ “ Ուր եսն իցեմ , և դուք
անդ իցէք . և ուր երթամն՝ գիտիցէք ,
և զձանապարհն գիտիցէք ” :

Ժ. Եւ թէ՛ “ Դուք տեսանէք զիս .
զի ես կենդանի եմ , և դուք՝ կենդանի
լինելոց էք ” :

ԺԱ. “ Գիտասցիք՝ զի ես 'ի Հօր իմում ,
և դուք յիս , և ես 'ի ձեզ ” . արդ որ
զանհամեմատս զայս իշխանութիւն գի-
տութեան՝ բնակութեւն արքայութեանն
եւ նոցա հասարակ , զիարդ 'ի փոքունս
առաւել կամ նուազ առնէր զնոսա :

ԺԲ. “ Եւ զձեզ կոչեցի բարեկամս .
զի զամենայն զոր լուայ 'ի Հօրէ իմմէ՝
ծանուցի ձեզ ” : Եւրդ՝ եթէ զամենայն
հասարակ ծանոյց երկոտասանիցն , ա-
պա Պետրոսի միայն զինչ ծանոյց . զի
զանտանելին ոչ ումեք ծանուցանէ վա-
սըն յոյժ խնամօցն :

ՃԳ. Եւ թէ՛ « Եւ ընտրեցի զձեզ . և եղի զձեզ , զի դուք պտղաբեր լինիցիք . և պտուղն ձեր կացցէ » , նմանապէս ասէ կեալ քարոզութեան նոցա :

ՃԴ. Եւ թէ՛ « Հայր՝ սուրբ պահեա՛ զնոսա յանուն քո , որով ետուրնինձ . զի եղիցին մի , որպէս և մեք մի եմք . և ՚ի վերայ բերէ , թէ քո բանդ ճշմարտութիւն է » :

ՃԵ. « Որպէս զիս առաքեցեր յաշխարհ , և ես առաքեցի զնոսա յաշխարհ » . ամենևին աններհակ եցոյց զմի իշխանութիւնն , զի նախ միացոյց Հարբ՝ և ապա առաքեաց յաշխարհ , և կարկեաց զբերանս զանազանողացն :

ՃԶ. Եւ թէ՛ « Ըրդ գիտացին՝ զի զամենայն ինչ զոր ետուրնինձ , ետու նոցա . և նոքա ընկալան , և ետու նոցա զբանն քո » . կրկնեաց վասն առաւել հաստատութեան :

ՃԷ. « Եւ զայս իբրև ասաց , փչեաց ՚ի նոսա՛ և ասէ , առէք Հոգի սուրբ . եթէ զուրուք թողուցուք զմեղս , թու զեալ լիցի . և եթէ զուրուք ունիցիք , կալեալ լիցի » . ըստ հասարակ ընդունելոյն զՀոգին՝ ետ և զիշխանութիւնն . միապէս պատուիրեաց զորութիւն ըն-

զ. և
ցիք
ուպէս
պա
ուրն
ք մի
անդ
յաշ
րհ
խա
ւ և
եաց
զի
տու
ոցա
ել
աց
րբ
ժո
իք
ու
նն
ըն

դու ներլ 'ի բարձանց . միորակ զհրէզէնն
ընկալան զլեզուսն . և կնքէ անլուծա
նելի կնքով և անսարդելի 'ի ներհակաց
զխորհուրդ բանիս Հարբ , զի ասէ . " Այլ
ես զփառսն զոր ետուր ինձ՝ ետու նոցա .
զի եզիցին մի՝ որպէս և մեք մի եմք . ես
'ի նոսա , և դու՝ յիս , զի եզիցին կատա
րեալք 'ի մի " : Արդ զոր փառս ետ
Պետրոսի արտաքոյ այսր , զի այլն ար
տաքոյ է 'ի նմանութենէ Հօր և Արդւոյ
միութենէն . և այս ոչ է բարեկամու
թիւն Պետրոսի , այլ ներհակն սորին .
մի գուցէ լսիցեմք 'ի Պետրոսէ , թէ որ
զեղբարս իմ նուաստացուցանէ՝ նուաս
տացուցանէ և զիս . և զի այսպէս է 'ի
հաւասարսն , որպէս և Քրիստոս հրա
մայէ . թէ " Ար ուրանայ զԱրդին , և ըզ
Հայր ուրացեալ է " . և Տէրն ասէ՝ թէ
" Ար զձեզ պատուէ , զիս պատուէ " .
զձեզ՝ ասէ , և ոչ զՊետրոս միայն . նոյն
պէս և հակառակն սորին :

Արդ՝ որովհետև այսքան շուրջ ըզ
մեօք մածեալ ունիմք զբազմութիւն
վկայութեանցս , 'ի բաց ընկեսցուք զամ
բարտաւանութիւն , որ է մայր խառ
վութեան . և զհաւասարութիւն տա
ցուք նոցա՝ ըստ Քրիստոսի . և մի ա

հարգեցուք, այլ պատուեցուք նո-
ցայովքն զՀայր և զՈրդի և զսուրբ
Հոգին. որում փառք յաւիտեանս:

Այլն ունի գրել այլ երկեայ ՚ի քաղա-
քաբնէն լսողացն զի արեցողք են բանի:

Չան Հայոց եկեղեցւոյն զի հաւատար է Հռովմայ եկե-
ղեցւոյն և Եփեսոսի, որ այժմ անպատուի ՚ի Յունաց.
Վասն համապատուութեան Առաքելոցն յերայ:

Եւ արդ՝ եթէ ասեն Յոյնք և Հռովմ-
այեցիք՝ որպէս յառաջագոյն և այժմ՝
ցՀայս, թէ դուք որով պարծիք մայ-
րաքաղաքաւ. կամ ո՞ր եկն առ ձեզ յեր-
կոտասանիցն, զի ասէք զձեզ հաւատար
մեզ. զի որ եկն առ ձեզ յառաքելոցն
Թադէոս՝ յեօթանասանիցն և ոչ յերկո-
տասանիցն է, և դուք անագան ուրեմն
դարձայք ՚ի Քրիստոս՝ և ոչ զհետ մեր:

Ըն որս ասացուք նախ՝ թէ մեք
ոչ պարծիմք մայրաքաղաքաւ, զի աշ-
խարհական է. վասն որոյ ասէ Տէր թէ
«Դուք չէք յաշխարհէ, որպէս և ես՝
չեմ ոչ. և եթէ՝ «Իմ արքայութիւն չէ
յաշխարհի ոչ. և մեք յանաշխարհիկն

պա
թ
մա
նի
զն
ցա
և
և
որ
նա
մա
թ
գր
և
և
ու
դի
Հո
զա
զն
զի
դու
կայ
բս
րոյ

նո-
 ու-
 րբ
 քաղ-
 պա-
 քա-
 կե-
 ու-
 յո-
 յե-
 մ-
 մայ-
 յեր-
 սար-
 լոցն
 րկո-
 րեմն
 եր-
 մեք
 աշ-
 թե
 ևս
 ն չէ
 հիկն

պարծիմք : Այլ և զոր գոյրն՝ քանդեցին
 թշնամիք խաչին Քրիստոսի արտասուհ-
 մանեալ զմեզ, կատարեալ ՚ի մեզ քա-
 նին Տեառն՝ եթէ « Յաշխարհի աստ
 զնեղութիւն ունիցիք . այլ քաջալերա-
 ցարուք՝ զի ես յաղթեցի աշխարհի ո-
 և մեր խրախուսեալք ՚ի նա՝ պարծիմք
 ևս ըստ Պողոսի ՚ի նեղութիւնս մեր
 որ վասն նորա :

Այլ զոր ասէքդ՝ զԹագէտոս յեօթա-
 նասնիցն գող, զայդ ոչ յառաքելական
 մատեանց ասէք՝ ուստի տրամաբանու-
 թիւնս մեր, այլ ՚ի վիպասան պատմա-
 գրաց . իսկ յաւետարանին՝ Մատթէոս
 և Մարկոս յերկոտասանիցն զնա թուեն,
 և անուանն փոփոխմամբ ևս՝ զնա պատ-
 ուեալ Տեառն որպէս զՊետրոս և զոր-
 դիսն Արոտման : Իսկ թէ ասէք՝ թէ
 Ղուկաս ոչ յիշէ զնա ընդ նոսա, ոչ է
 զարմանք՝ թէ այլով անուամբ նշանակէ
 զնա . զի նորա ոչ եթէ հակառակք են՝
 զի եկեղեցիք են Աստուծոյ . իսկ եթէ
 դուք հակառակիք, ապա երկուցն վը-
 կայութիւն հաւատարիմ է քան զմիոյն
 ըստ հրամանի Տեառն :

Իսկ թէպէտ և ըստ կարծեաց ձե-
 րոց ասեմք զնա յեօթանասնիցն գող,

փակայն ոչ նուազիմք 'ի ձէնջ, զի ահա
Բարթուղիմէոս և Յուդայ Յակոբեան
և Սիմոն նախանձայոյզ վիճակեցան ազ-
գիս Հայոց: Իսկ եթէ ասիցէք, թէ նո-
քա այլոց ազգաց՝ և ոչ ձեզ վիճակե-
ցան. ցուցէք՝ թէ ո՞ւմ, և հաւանիմք
ձեզ. զի 'ի Քրիստոսէ որ տուողն է իշ-
խանութեան՝ ոչ կարէք. զի նա բացար-
ձակ հրամայեաց նոցա, թէ « Կնացէք՝
աշակերտեցէք զամենայն հեթանոսս »
անզանազան. զի ուր կատարեսցին մա-
հուամք, նմին ազգի եղիցի իշխանու-
թիւն նոցա առանց ամենայն հակառա-
կութեան:

Եւ դարձեալ՝ թէպէտ և տամք ըստ
ձեզ՝ ըստ ազգացն և զառաքեալն բա-
ժանեալ. այլ նոքա օրինակ ինքեանց ու-
նելով զՔրիստոս, և խրատեալք 'ի նը-
մանէ՝ թէ « Յինէն ուսարուք », և ու-
սուցանէր ասելով, « Աչ ուրեք առաքե-
ցայ՝ եթէ ոչ առ ոչխարս կորուսեալս
տանն Իսրայէլի ». և Յովհաննէս՝ թէ
« Յիւրսն եկն, և իւրքն զնա ոչ ընկա-
լան. իսկ որք ընկալանն զնա, ետ նոցա
իշխանութիւն Արդիս Աստուծոյ լինել ».
նոյնպէս և աշակերտքն նորա յիւրեանցն
գնացին վիճակ, և ոչ ընկալեալ զնոսա՝

ահա
բեան
ազ
նո
ակե
նիմք
իչ
ցար
ցէք
սս
մա
ու
ու
րստ
բա
ու
նը
ու
բե
ալս
թէ
իւ
ցա
յն
ա

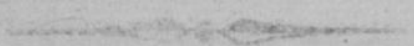
դարձան 'ի նոցանէ ըստ հրամանի Տեա-
ռին, « Թօթափեալ զփոշի ոտիցն 'ի նո-
սա՝ 'ի յանդիմանութիւն նոցա . իսկ առ-
որս գնացեալ և ընկալեալ եղեն, ետուն
նոցա զիշխանութիւնն՝ զոր առին 'ի
Տեառնէ, ըստ նորին հրամանի՝ թէ որ-
պէս « Չրի առիք՝ և ձրի տուք » : Եւ
օրինակ մեզ Պետրոս . զի նորա յատուկ
էր որոշեալ վիճակ 'ի Տեառնէ թլփա-
տութիւնն . և զի 'ի Հռովմայեցւոցն ըն-
կարաւ զյաղթանակ մարտին, գարձեալ
'ի նոսա . իսկ այժմ՝ Հռովմայեցւոց ա-
ռաքեալ է՝ և կոչի, նոյնպէս և Բար-
թուղիմէոս և այլքն զոր ասացաք՝ մեզ
են, և ասին : Իսկ եթէ նորա՝ ոչ մեզ,
և ոչ Պետրոս՝ նոցա . ապա եթէ Պետրոս
նոցա, Բարթուղիմէոս և այլքն մեզ ա-
ռանց հակառակութեան :
Իսկ զոր ասէք՝ անագան դառնալ մեզ .
և այդ յիրաւի, զի 'ի մետաստաներորդ
ժամու . և այս՝ ոչ 'ի հեղգութենէ մերմէ,
այլ 'ի կոչողին ձայնէ էաք վերջնատեալք .
և այս յայտ 'ի տանուտեառնէն է՝ զոր
արարն . զի յորժամ յայց ել մեզ 'ի մե-
տասաներորդ ժամու, և կոչեաց զմեզ
ըստ ողորմութեան իւրում յայգին իւր
'ի ձեռն Առաքելաշնորհ առնն Աստուծոյ

սրբոյն Գրիգորի Պարթևին, հաւասարեաց զյօժարութիւն մեր ընդ քրտանց առաջնոցն 'ի տուրս վարձին, զոր յաչաղեալ առաջնոցն :

Եւ ոչ անզգամութիւն՝ զոր զկնի սորա ասեմք, զի զճշմարիտն ասեմք, թէ վեհագոյն պատուեաց զանագանեալսս. զի վասն յաչաղելոյն զվերջինս՝ ետ առաջնոցն զդահեկանն միայն, և վերջնոցրս ետ զայգին հանդերձ պտղովքն. որում արժանաւորք լիցուք որպէս աստ. նոյնպէս և 'ի հանդերձեալն՝ 'ի Քրիստոս Յիսուս 'ի Տէր մեր. ընդ որում Հօր և և Հոգւոյն սրբոյ վայելէ փառք՝ իշխանութիւն և պատիւ, այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն.

Ինչաւ շէնծայսր իմ զսակա՝
ըր Ձեզ նո-իրեմ արչաց Հեթում.
Վեհ եր ինդիրն ո՞ր չան զխ՝
և իմաստնոյ Գործ նա՛ այլում,
Ձի Գեղեցիկ Գրեր չան զխ՝
ըսք արժանեաց փեսոյ Տրաց չում.
Ընդ անարգամեծար առ իս,
և նմանեա՛ ասք Տէառն չում :

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Second block of faint, illegible text, possibly bleed-through or mirrored text from another page.

Partial text from the left margin of the adjacent page, including words like "www", "un", "u", "n", "a", "u", "l", "a", "u", "n", "a", "s", "a", "s", "u", "n", "a", "s".

